Rapport 2013:17

Hatbrott 2012

Teknisk rapport

Statistik över självrapporterad utsatthet för hatbrott och polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv

brå

Hatbrott 2012

Statistik över självrapporterad utsatthet för hatbrott och polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv

Teknisk rapport 2013:17

Brå – centrum för kunskap om brott och åtgärder mot brott
Brottsförebyggande rådet (Brå) verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsförebyggande arbete och rättsväsendets reaktioner på brott.

Denna rapport kan laddas ner från Brå:s hemsida, www.bra.se

ISSN 1100-6676
URN:NBN:SE:BRA-517

© Brottsförebyggande rådet 2013
Författare: Fredrik Aspling, Carina Djärv

Produktion: Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm
Telefon 08–401 87 00, fax 08–411 90 75, e-post info@bra.se, www.bra.se

Innehåll

Innehåll 7

Figur- och tabellförteckning 8
Tabeller 8
Figurer 8

Förord 5

1. Inledning 6
Hatbrottsstatistiken i korthet 6

2. Bakgrund 9

3. Självrapporterad utsatthet för hatbrott 14
Nationella trygghetsundersökningen (NTU) 14
Skolundersökningen om brott (SUB) 16

4. Polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv 19
Insamling och kodning 20
Definition och bedömningskriterier 23
Tillförlitlighet 30
Jämförbarhet 32
Resultatredovisning 34

Referenser 41

Bilagor 43
Bilaga 1. Sökordslista 2012 43
Bilaga 2. Urval av brottskoder 45
Bilaga 3. Enkät om polismyndigheternas arbete mot hatbrott år 2012 46
Bilaga 4. Metod 50
Bilaga 5. Metodförändring år 2012 54
Bilaga 6. Kvalitetsdeklaration 60

Figur- och tabellförteckning

Tabeller

4. Polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv

Tabell 4.1 Översikt över kriterier för utsatthet för hatbrott uppdelat på motiv utifrån utsatt person och gärningsperson. 25

Bilaga 5. Metodförändring 2012

Tabell B5.1 Antal anmälningar som polisen markerat som misstänkta hatbrott i RAR men som inte har fångats upp vid Brås datainsamling, och antal av dessa som identifierats som hatbrott av Brå efter granskning samt det totala antalet identifierade hatbrott, åren 2008–2011. 58

Tabell B5.2 Antal ärenden där kontakt tagits med polismyndigheterna för ytterligare information och antal av dessa som kodats som hatbrott, samt totalt antal identifierade hatbrott, åren 2008–2011. 59

Figurer

2. Bakgrund

Figur 2A Förenklad beskrivning av flödet i rättskedjan..... 13

Bilaga 5. Metodförändring 2012

Figur B5.A Schematisk bild av datainsamlings- och granskningsarbetet före effektiviseringsarbetet. 55

Figur B5.B Schematisk bild av datainsamlings- och granskningsarbetet efter effektiviseringsarbetet..... 56

Förord

Hatbrottsstatistiken kan användas till att studera struktur och utveckling av *polisanmälda* hatbrott i Sverige. I rapporten ges även en bild av självrapporterad utsatthet för vissa hatbrottsmotiv. Tillsammans kan sådana uppgifter vara till hjälp i rättsväsendets beslut om åtgärder för att utreda, bekämpa och förebygga denna typ av brottslighet.

Inför årets hatbrottsrapport har en metodförändring genomförts för att effektivisera statistikproduktionen. Metodförändringen innebär en övergång från totalundersökning till en urvalsundersökning, där ett hälftenurval görs av samtliga polisanmälningar som svarar mot de brottskoder som ingår i hatbrottsstatistiken. Vissa tidskrävande arbetsmoment som har bedömts göra marginell skillnad på slutresultatet har även tagits bort.

Redovisningen av självrapporterad utsatthet för hatbrott har utökats. Dels inkluderas ett nytt motiv i Nationella trygghetsundersökningen (NTU), dels tillkommer resultat från *Skolundersökningen om brott* (SUB). Självrapporterad utsatthet för hatbrott redovisas nu i ett särskilt kapitel.

Ytterligare förändringar innebär att kommunredovisningen av hatbrottsstatistiken har omarbetats, antisemitiska och islamofobiska hatbrott redovisas i separata kapitel, och analysen av hatbrottsmarkeringen i polisens anmälningssystem (RAR) har utgått.

Vår bedömning är att förändringarna inte har påverkat statistikens kvalitet, däremot tror vi att hatbrottsrapporten nu kan erbjuda en bredare bild av utsattheten för hatbrott.

Rapportens författare är Fredrik Aspling och Carina Djärv, båda utredare på Brå.

Stockholm i september 2013

Erik Wennerström
Generaldirektör

Anna Sellin
Enhetschef

1. Inledning

I regleringsbrevet för år 2006 fick Brottsförebyggande rådet (Brå) regeringens uppdrag att överta statistikföringen av hatbrott från Säkerhetspolisen. Denna rapport innehåller den tekniska beskrivningen av 2012 års statistik. För hatbrottsstatistikens resultat hänvisas till huvudrap-porten (Brå 2013:16).

Ett av de främsta syftena med rapporten är att ge information om uppskattad nivå, utveckling och struktur för de *polisanmälningar* där Brå under ett år har identifierat olika hatbrottsmotiv, samt uppskattad nivå och utveckling för *utsatthet* för hatbrott. Ett annat syfte är att bistå rättsväsendet med underlag som kan användas vid kunskapsinventering på området och vid beslut om åtgärder för att utreda, be-kämpa och förebygga denna typ av brottslighet. Rapporten syftar även till att bidra med kunskap till den forskning som bedrivs på området samt att följa de internationella åtaganden som Sverige har avseende att rapportera om hatbrott.[1]

Hatbrottsrapporten är ett underlag som tillsammans med studier och forskning i övrigt kan ge en något bättre bild av hur situationen avseende hatbrott ser ut i Sverige. Rapporten riktar sig till alla som vill veta mer om hatbrott, såväl regering, riksdag och rättsväsende som allmänhet, intresseorganisationer, media och forskare.

Hatbrottsstatistiken i korthet

Självrapporterad utsatthet utifrån Nationella trygghetsundersökningen (NTU)

Motiv: Främlingsfientlighet, religiös tro, homofobi.

Metod: Samtliga tillfrågade i Nationella trygghetsundersökningen (NTU) som svarar att de utsatts för misshandel, hot, personrån och trakasserier får följdfrågor om huruvida de tror att det fanns något främlingsfientligt, homofobiskt eller anti-religiöst i motivet.

[1] Sverige rapporterar årlig hatbrottsstatistik till *kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter* (ODIHR) som tillhör *organisationen för säkerhet och samarbete i Europa* (OSSE).

Urvalsstorlek: Slumpmässigt urval av 20 000 i Sverige mantalsskrivna personer i åldern 16–79 år, varav 13 386 medverkade 2012.[2] I det årets undersökning tillfrågades 1 074 personer eller 8 procent av de medverkande i undersökningen om främlingsfientligt, homofobiskt eller antireligiöst hatbrottsmotiv vid utsatthet för misshandel, hot, personrån och trakasserier.

Periodicitet: Kalenderår, där NTU 2012 avser utsatthet år 2011.

Redovisningsenheter: Personer utsatta för hatbrott, personer utsatta för hatbrott som uppger att de anmält brotten och antal händelser.

Redovisningsvariabler: Motiv, brott, polisanmälan, kön och ålder.

Självrapporterad utsatthet utifrån Skolundersökningen om brott (SUB)

Motiv: Främlingsfientlighet och religiös tro.

Metod: Enkätundersökning som besvaras av elever i nionde klass i systematiskt utvalda grundskolor.[3]

Urvalsstorlek: Totalt antal utvalda elever var 8 301 och slutligt erhölls 6 490 svar.[4]

Periodicitet: Vart tredje kalenderår, där SUB 2012 avser utsatthet under 2011.

Redovisningsenheter: Personer utsatta för hatbrott.

Redovisningsvariabler: Motiv, kön och etnisk bakgrund.

Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv

Motiv: Etnisk bakgrund, hudfärg eller nationalitet, religiös tro, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck.

Metod: Automatisk genomsökning med sökordslista på ett slumpmässigt urval om hälften av de polisanmälningar som tillhör särskilt utvalda brottskategorier. Anmälningar som fångats upp två månader efter anmälningsmånadens utgång granskas manuellt. De som bedöms uppfylla Brås definition av hatbrott kodas in och bildar, efter uppräkning till populationsnivå, statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv.

Population: Polisanmälningar avseende brottskategorierna våldsbrott, olaga hot, ofredande, ärekränkning, hets mot folkgrupp, skadegörelse,

[2] NTU (2013:01).

[3] För mer information om urval, se Teknisk rapport SUB (2013:4).

[4] SUB (2013:3).

klotter, olaga diskriminering samt ett antal övriga brott.[5] Sammanlagt cirka 373 100 anmälningar.

Urvalsstorlek och urvalsförfarande: Slumpmässigt urval med en urvalsstorlek på 50 procent av populationen, två månader efter anmälningsmånadens utgång.[6] Av cirka 373 100 anmälningar omfattade urvalet cirka 180 600 anmälningar, vilka genomsöktes med listan över sökord. Knappt 14 900 anmälningar fångades upp med sökordslistan och granskades manuellt.

Periodicitet: Kalenderår.

Redovisningsenheter:[7] Inkommen anmälan och uppklarad anmälan.

Redovisningsvariabler: Huvudbrott, motiv, tecken på koppling till högerextremism eller nationalsocialism, tillvägagångssätt, plats, relation mellan gärningsperson och den utsatta, regional indelning samt ärendebeslut avseende huvudbrottet i närmast föregående års anmälningar.

[5] Se bilaga 2 för en komplett lista över de brottskoder som genomsöks.

[6] Buffertperioden innebar att urvalsstorleken var 48,4 procent år 2012.

[7] För en utförligare beskrivning av redovisningsenheterna, se avsnittet "*Resultatredovisning*".

2. Bakgrund

Hatbrott med främlingsfientliga, antisemitiska och homofobiska motiv har kartlagts sedan början av 1990-talet.[8] Även statistik över brott med koppling till den högerextrema miljön har redovisats. Sedan Brå tog över sammanställningen av hatbrottsstatistiken från Säpo år 2006 har större fokus lagts på att ge en mer detaljerad information om de hatbrott som identifieras i polisanmälningarna.[9]

Vad är ett hatbrott?

Hatbrott är inget nytt fenomen, men ett relativt nytt begrepp.[10] I Sverige var det kriminologen Eva Tiby som introducerade begreppet hatbrott genom sin forskning.[11]

En definition av hatbrott kan innefatta brott som riktas mot människor exempelvis på grund av deras etnicitet, funktionshinder, kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, religiösa tillhörighet, politiska tillhörighet, sexuella läggning eller ålder.[12] Inom den samlade forskningen påpekas dock att det saknas en vedertagen definition av hatbrott. Diskussioner pågår inom både den akademiska och den yrkesverksamma världen, nationellt och internationellt, och variationen mellan olika länder är stor.[13] Inom Sverige varierar definitionen även mellan rättsväsendets myndigheter.

Begreppet *hat*brott öppnar frågor om huruvida brottsmotivationen ligger i hat gentemot andra, eller om det snarare handlar om kriminella uttryck för fördomar. I några länder, exempelvis England och Wales, har polisen börjat använda begreppet *biased motivated crime*, fördomsbrott, istället för hatbrott. Men inte heller det begreppet är oproblematiskt eftersom även begreppet fördom behöver definieras i denna kontext, och

[8] Säkerhetspolisen (2001, s. 1).

[9] Brå för ingen redovisning över autonoma rörelser eller brott i den högerextrema/nationalsocialistiska miljön som inte är hatbrott. För en utförligare förklaring, se Brå (2007a, s. 37).

[10] Hall (2005, s. 4).

[11] Se vidare i Tiby (1999).

[12] Gerstenfeld (2003, s. 2).

[13] Petrosino (2003, s. 10).

begreppet riskerar att ha en bredare betydelse än vad man egentligen avser när man talar om *hatbrott*.[14]

Även om oenighet råder om vad som bör inkluderas i termen hatbrott – om det bör heta hatbrott – råder det internationell enighet om att händelsen är ett resultat av bristande respekt för mänskliga rättigheter och människors lika värde. För individen innebär brottet ett angrepp mot hans eller hennes identitet och värdighet.[15] Men ett enskilt hatbrott kränker dubbelt genom att skapa otrygghet och rädsla inte bara hos den utsatta personen, utan även i den grupp som personen tillhör.[16]

Bruket av vedertagna teoretiska begrepp

Vissa motiv inom hatbrottsstatistiken är kopplade till begreppet ”anti” (till exempel antisemitism), medan andra motiv är kopplade till begreppet ”fobi” (till exempel islamofobi). Diskussioner om betydelsen och bruket av begrepp som innehåller dessa prefix och suffix pågår ständigt. De begrepp som Brå använder i denna rapport är antingen vedertagna begrepp, eller har tagits fram i samråd med berörda intresseorganisationer. Brå lägger ingen värdering i begreppen.

Definitionen av hatbrott förändrades 2008

Vad som är ett typiskt hatbrott påverkas av hur hatbrott som begrepp definieras och konstrueras. Definitionen bakom statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv utgår från motivet till brottet, det vill säga att gärningspersonen gett uttryck för fientlighet eller motvilja på grund av föreställningar om hudfärg, nationalitet eller etnisk bakgrund, religiös tro, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck – oavsett vem eller vilka som utsätts för brotten.

År 2008 utökade Brå definitionen av vem som kan utsättas för och vara gärningsperson vid ett hatbrott. Sedan dess kan även personer som kan uppfattas representera olika grupper eller frågor som berör hatbrott utsättas, exempelvis journalister, beslutsfattare eller politiker. Detta överensstämmer med hur lagstiftningen på området, straffskärpningsregeln[17] i brottsbalken, är utformad. Straffskärpningsregeln aktualiseras oftast vid brott som riktas mot minoritetsgrupper, men den kan lika väl tillämpas exempelvis om en person angrips för att den är av svensk härkomst.

Att anmäla ett hatbrott eller inte

Varje dag begås hatbrott som aldrig kommer till rättsväsendets kännedom. Benägenheten att anmäla ett hatbrott kan påverkas av ett flertal faktorer, exempelvis

- att den utsatta själv *inte definierar en händelse som ett hatbrott eller som brottslig*
- att den utsatta känner *skam* och inte vill erkänna utsatthet
- *rädsla för eventuella repressalier* från gärningspersoner

[14] Hall (2005, kap. 1)

[15] Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, HomO (2008, s. 9).

[16] Gerstenfeld (2003, s. 18).

[17] Straffskärpningsregeln BrB 29 kap. 2 § 7 p.

- *rädsla för att bli ytterligare utsatt eller för sekundär viktimisering* (efter själva brottstillfället) inom rättsväsendet, genom att exempelvis inte bli tagen på allvar eller bli trodd[18]
- en känsla av att även om man anmäler ett brott så *leder det inte till något* resultat.

För homofobiska och bifobiska hatbrott kan det vidare handla om att den utsatta inte är öppen med sin sexuella läggning och befarar att en anmälan kan leda till att den avslöjas för utomstående. Vid främlingsfientliga/rasistiska hatbrott kan det finnas rädsla för att bli identifierad som en papperslös invandrare och bli förpassad ur landet.[19] Dessutom kan ett problem vara att det inom rättsväsendet inte finns, eller att den utsatta är osäker på om det finns, tillräckligt med kunskap och resurser för att hantera språkskillnader.[20]

Med avseende på hur de utsatta upplever att rättsväsendets myndigheter bemöter dem, publicerade Brå 2008 en rapport om diskriminering i rättsprocessen och missgynnande av personer med utländsk bakgrund.[21] Resultaten visade att det inom rättsväsendets samtliga led finns generaliserande föreställningar om minoritetsgrupper. Det leder till att personer med utländsk bakgrund[22] inte alltid får samma behandling som personer med svensk bakgrund i en liknande situation. Aktörer från rättsväsendet som deltog i Brås studie gav exempel på att vissa minoritetsgrupper kan missgynnas mer än andra. Särskilt utsatta för stereotypa föreställningar inom rättsväsendet är romer, östeuropéer, muslimska grupper och svarta personer. En person som väljer att inte anmäla kan alltså ha blivit illa bemött av rättsväsendets aktörer vid tidigare tillfällen, antingen i Sverige eller i ett annat land.[23]

Även andra faktorer kan påverka benägenheten att anmäla. Exempelvis kan det vara lättare att anmäla en okänd gärningsperson än någon man känner eller någon som man med stor sannoliket kommer att träffa på i vardagen. Anonymiteten i storstäder och bristen på anonymitet på mindre orter kan därför påverka anmälningsbenägenheten.

Likaså påverkas benägenheten att anmäla av om samfund, ledare eller intresseorganisationer av olika skäl förespråkar, eller avråder, människor från att anmäla. Exempelvis kan en organisation uppmana till att anmäla för att synliggöra utsattheten, medan en annan organisation kan avråda på grund av upplevelsen att en anmälan inte leder till något, eller att man befarar att det kan förvärra situationen för den utsatta personen eller för gruppen som denne tillhör.

Alla faktorer som har beskrivits kan påverka hur stor andel av utsattheten för hatbrott som anmäls till polisen.

---

[18] Berk, Boyd och Hamner (2003, s. 55) och Tiby (1999, s.19).

[19] Gerstenfeld (2003, s. 54).

[20] Brå (2008, s. 74–81).

[21] Brå (2008).

[22] Brå (2008, s. 7). Förutom utländsk bakgrund inkluderas inhemska etniska minoriteter (till exempel romer) eller religiösa minoriteter (till exempel muslimer).

[23] I en rapport från Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, DO, (2007, s. 46) där 33 ungdomar och unga vuxna med afrikansk bakgrund intervjuas om bland annat anmälning av rasism och diskriminering, påpekas att det finns ett flertal upplevelser av att det är meningslöst att anmäla brott till polisen främst för att förtroende saknas för polisen och för att man är rädd för att inte bli trodd.

Hatincidenter och hatbrott

Hatbrottsforskningen skiljer ofta mellan hatincidenter och hatbrott. Hatbrottsincidenter är händelser som rapporteras till polis och som den utsatta eller andra (exempelvis polismannen som tar emot anmälan) uppfattar innehålla ett möjligt hatbrottsmotiv. Det betyder dock inte att händelsen behöver utgöra ett brott i juridisk mening.[24] Efter utredning kan det visa sig att så inte var fallet, eller att det inte går att bevisa att händelsen var ett brott, och utredningen läggs ner. Hatbrott i sin tur är konstaterade brottsliga händelser som begås mot personer på grund av ett visst hatbrottsmotiv[25], något som kan konstateras först i domstol.

Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv bygger på händelser som har *anmälts* till polisen. Eftersom anmälningarna inte följs genom rättskedjan till domslut kan incidenter och brott inte särskiljas, utan båda kategorierna ingår i statistiken. Genomgående i rapporten används endast begreppet hatbrott.

Inget lagrum som reglerar hatbrott

Förutom hets mot folkgrupp, olaga diskriminering[26] och straffskärpningsregeln, finns i brottsbalken inga specifika lagrum som reglerar den typ av brott som brukar betecknas som hatbrott.[27]

Även om ett hatbrott anmäls till polisen finns det ett flertal hinder som behöver överbryggas för att det anmälda brottet ska kunna leda till att en person lagförs.[28] Ett brott kan anmälas, men för att det ska registreras som ett hatbrott måste även motivet till brottet identifieras. En bedömning av huruvida en händelse är ett hatbrott eller inte bör ske genom hela rättskedjan, det vill säga hos polis, åklagare och i domstol (se figur 2.1 för beskrivning av flödet i rättskedjan). Bedömningsprocessen av vad som är ett hatbrott försvåras emellertid av att definitionen av hatbrott skiljer sig åt mellan anmälningsmottagande, åtalande och dömande myndigheter.[29]

Den stora skillnaden mellan antal anmälda och antal lagförda brott med hatbrottsmotiv[30] kan därför delvis förklaras av att polisen har en vid tolkning av hatbrottsbegreppet, medan åklagare och domare har en striktare tolkningsram. Ytterligare en delförklaring är att aktörerna befinner sig i olika instanser i rättskedjan, med olika uppgifter i samband med fallen: från att ta emot en hatbrottsanmälan, vidare till att styrka att ett brott

---

[24] Hall (2005, s. 11–13).

[25] Gerstenfeld (2003, s. 66) och Tiby (1999, s. 2).

[26] Se BrB 16 kap. 8 § (hets mot folkgrupp) och BrB 16 kap. 9 § (olaga diskriminering).

[27] Majoriteten av hatbrotten i föreliggande rapport består av brottskategorier som olaga hot/ofredande, misshandel, ärekränkning och skadegörelse/klotter.

[28] Tiby (1999, s. 232). En ytterligare problematiserande aspekt är huruvida straffskärpningsregeln tillämpas, något som i dagsläget är svårt att följa upp. För att kunna tillämpa regeln måste polisen uppmärksamma motivet och underrätta åklagaren om att straffskärpningsregeln ska användas, vilket åklagaren då måste ange i stämningsansökan. Domstolen behöver därefter i domslutet ange om straffskärpningsregeln tillämpats, något som den inte är skyldig att göra.

[29] Tiby (2007, s. 7).

[30] Vid en undersökning genomförd av Brå (2002, s. 6–7) följdes alla hatbrott som anmäldes år 2000, från anmälan till tingsrättsdom. Av knappt 4 300 anmälda hatbrott lades nästan nio av tio ned, och av de 8 procent (360 hatbrott) som ledde till åtal åberopade åklagaren straffskärpningsregeln i 42 fall. I domstolarna skärptes straffet för 46 hatbrott. Det fanns dock ingen enhetlig praxis för hur domstolarna tillämpade straffskärpningsregeln.

begåtts och slutligen visa att det är ställt utom rimligt tvivel att gärningspersonen är skyldig.[31]

Figur 2A1. Förenklad beskrivning av flödet i rättskedjan.

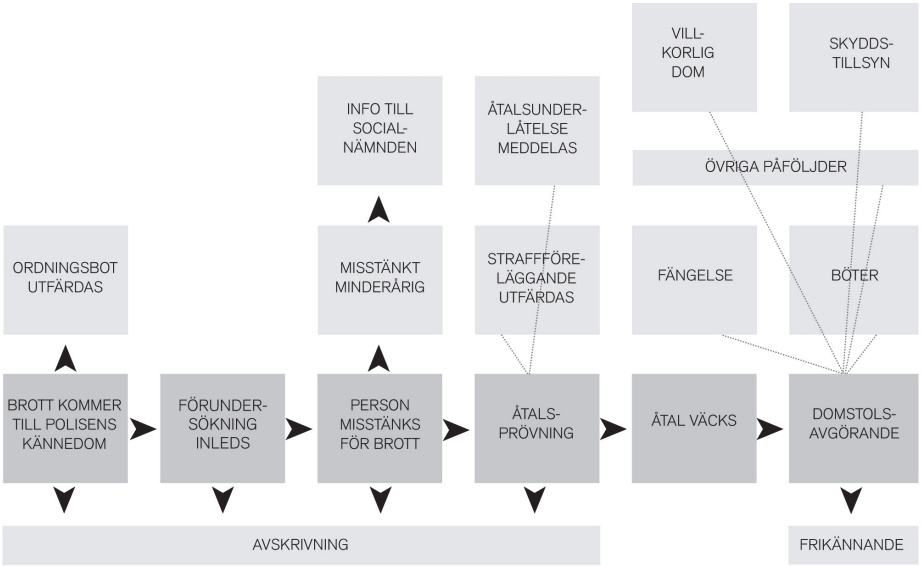

[31] Tiby (2007, s. 7). Tiby beskriver hur polisen som är först i rättskedjan måste arbeta utifrån en vid definition av hatbrott för att erhålla medborgarnas legitimitet. I senare led i rättsväsendet, som i domstolen, måste dock godtagbara bevis framföras .

3. Självrapporterad utsatthet för hatbrott

I detta kapitel beskrivs de metodologiska aspekterna avseende *Nationella trygghetsunderssökningen* (NTU) och *Skolundersökningen om brott* (SUB) som är relevanta för redovisningen av utsatthet för hatbrott. För detaljerade beskrivningar av undersökningarna och deras metoder hänvisas till respektive undersökningars tekniska rapport.[32]

Nationella trygghetsundersökningen (NTU)

I Brås nationella trygghetsundersökning (NTU) tillfrågas ett urval av befolkningen i åldern 16–79 år om utsatthet för ett tiotal brottstyper. För brottstyperna *personrån*, *misshandel*, *hot* och *trakasserier*[33] ställs uppföljningsfrågor om huruvida den utsatta upplever att det fanns någonting *främlingsfientligt*, *homofobiskt* eller *antireligiöst* i motivet till händelsen.[34] Uppföljningsfrågan om utsatthet för antireligiösa hatbrott ställdes för första gången i NTU 2012. Frågorna som ställs berörande hatbrott är formulerade på följande sätt:

> *Upplever du att det fanns något främlingsfientligt i motivet? Med främlingsfientlighet menas här att man utsattes för att man har en annan etnisk bakgrund.*
>
> *Upplever du att det fanns något om din religion i motivet? Med det menas att man utsattes för att man är (eller av gärningspersonen upplevdes vara) religiös (eller ha en annan religion än gärningsmannen).*

[32] Brå 2013:2 (Teknisk rapport för NTU) och Brå 2013:4 (Teknisk rapport för SUB).

[33] Med trakasserier avses en serie händelser. Varje serie räknas som en trakasserihändelse. Trakasserier behöver inte vara ett brott. Om de utgör brott rubriceras de enligt gällande brottsrubricering i brottsbalken, exempelvis hot, ofredande och hemfridsbrott.

[34] Brå (2013b, s. 43–44, 57, 66 och 71–72).

Upplever du att det fanns något homofobiskt i motivet? Med homofobiskt menas här att man utsattes för att man är (eller av gärningspersonen upplevdes vara) homo-, bi-, eller transperson.[35]

Av de 20 000 personer i åldern 16–79 år som slumpmässigt valdes ut för att delta i 2012 års undersökning svarade 68 procent. (Brå 2013b, s. 120). Undersökningen genomförs i form av en telefonundersökning (89 procent av svaren) kompletterad med postenkäter (11 procent av svaren) och vänder sig till ett stort slumpmässigt urval av befolkningen. Till dem som svarar på postenkäten ställs inte uppföljningsfrågor om brott och de kan därmed inte besvara frågor om utsatthet för hatbrott.

Referensperioden när det gäller utsatthet för hatbrott är föregående kalenderår, det vill säga utsatthet under år 2011 för NTU 2012. På detta sätt skiljer sig uppgifterna från NTU från statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv eftersom dessa avser år 2012. I nuläget finns det insamlat material om utsatthet för hatbrott för åren 2006–2011, och samtliga år presenteras i årsboken för hatbrottsstatistiken (Brå 2013:16).

Tänk på detta vid läsning av resultaten

Det finns några saker att vara medveten om då man läser rapporten. För det första avser självrapporterad utsatthet för hatbrott enligt NTU 2012 utsatthet under föregående kalenderår, det vill säga år 2011, medan statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv utgörs av anmälningar från år 2012.

När resultaten från NTU tolkas är det viktigt att ha i åtanke att antalet svarande när det gäller utsatthet för hatbrott är lågt, i synnerhet för utsatthet för homofobiska och antireligiösa hatbrott, vilket skapar större osäkerhet i skattningarna och kan bidra till stora variationer mellan åren. Skillnaderna mellan resultaten för hatbrott i NTU över tid är mot bakgrund av detta att betrakta som relativt små.

I en frågeundersökning av det här slaget spelar de tillfrågades egna upplevelser och bedömningar in, och sannolikt rapporteras i viss utsträckning även andra händelser än de efterfrågade. Ett annat problem med frågeundersökningar som NTU kan vara att de som tillfrågas vill lämna ”rätta” svar. Exempelvis på frågan om brottet är anmält eller inte kan den tillfrågade välja att svara att så är fallet, trots att händelsen inte är polisanmäld.

Man bör även notera att NTU enbart mäter utsatthet bland Sveriges folkbokförda befolkning.[36] Svarsfrekvensen bland utomnordiskt födda personer är lägre (45,7 procent) än skattad andel svarande bland personer födda i Norden (72 procent). Representativiteten är därmed lägre, men viktningen av grupperna kompenserar i viss mån för detta. Det finns även en problematik i att fråga om utsatthet för hatbrott till den generella befolkningen; förmodligen skulle riktade undersökningar till de olika grupperna som kan utsättas för något av de hatbrottsmotiv som ingår i statistiken ge en annan bild av utsattheten bland dessa grupper.

När det gäller mer detaljerade analyser, såsom utsatthet för vissa enskilda brottstyper, finns det begränsningar avseende vad som statistiskt sett kan redovisas när det gäller hatbrott för ett visst år. Det låga antalet

[35] Svarsalternativen för frågorna är Ja, Nej, Vet ej eller Vill ej svara.

[36] Asylsökande samt personer som vistas utan giltiga tillstånd i Sverige ingår därmed inte i urvalet.

observationer innebär att det inte är möjligt att beskriva fördelningen av brottstyper för homofobiska och antireligiösa hatbrott. Då uppgifter om utsatthet för antireligiösa hatbrott endast finns för ett år presenteras inte fördelningen av kön och ålder, eftersom en sådan redovisning måste baseras på tre sammanslagna år.

Resultatredovisning

De *redovisningsenheter* som presenteras för självrapporterad utsatthet för hatbrott utifrån *Nationella trygghetsundersökningen* (NTU) är

- enskilda personer utsatta för hatbrott
- antalet hatbrott (händelser)
- antalet polisanmälda händelser.

Information om de redovisade grupperna presenteras utifrån variablerna *hatbrottsmotiv, brottstyp, kön, ålder*. I NTU 2012 utökades undersökningen med en fråga om utsatthet för antireligiösa hatbrott och omfattar nu utsatthet för hatbrott med *främlingsfientliga*, *homofobiska* och *antireligiösa motiv*. I NTU beskrivs utsatthet för brott utifrån andelen personer i befolkningen som för vissa brottstyper uppger att de varit utsatte för hatbrott (prevalens) och dessa brottstypers omfattning totalt sett i populationen (incidens). De *brottstyper* som redovisas angående hatbrott i NTU är

- personrån
- misshandel
- hot
- trakasserier.

Uppgifter om kön och ålder redovisas också. Ålder är indelat i följande fyra åldersgrupper:

- *16–24 år*
- *25–44 år*
- *45–64 år*
- *65–79 år*

Skolundersökningen om brott (SUB)

I årsboken för hatbrottsstatistiken 2012 presenteras för första gången uppgifter om självrapporterad utsatthet för hatbrott bland elever i årskurs nio vid kommunala och fristående skolor i Sverige utifrån Brås *Skolundersökning om brott* (SUB). Undersökningen har genomförts vartannat år mellan 1995 och 2005 och därefter vart tredje år. Den senaste undersökningen gjordes 2012 och mätte såväl utsatthet som delaktighet i brott eller andra avvikande beteenden under 2011.

Det övergripande syftet med skolundersökningen om brott (SUB) är att beskriva utvecklingen av andelen unga som deltagit i brott eller andra avvikande beteenden samt beskriva utvecklingen av andelen unga som utsatts för brott. Vid den senaste datainsamlingen tillkom en fråga om utsatthet för hatbrott på grund av svensk/utländsk bakgrund och utsatthet för hatbrott på grund av religion. Frågan är formulerad enligt följande:

Har någon enligt din uppfattning utsatt dig för brott någon gång under de senaste 12 månaderna på grund av:

… din svenska eller utländska bakgrund?
… din religion?[37]

Att fråga om sexuell läggning och utsatthet för hatbrott på grund av den har ansetts vara känsligt när det gäller elever i årskurs nio, och frågan har av den anledningen utelämnats. Därmed skiljer sig SUB från Nationella trygghetsundersökningen (NTU) och från statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv.

Undersökningen bygger på systematiska urval av grundskolor med elever i årskurs nio. I den senaste undersökningen 2011 erhölls minst något svar från 113 av 119 utvalda skolor och från 347 av 376 utvalda klasser. Totalt antal utvalda elever var 8 301 och slutligt erhölls 6 490 svar. Flertalet av de medverkande är 15 år. Det interna bortfallet för hatbrottsfrågan i SUB var 2,8 procent för hela hatbrottsfrågan, 3 procent för delfrågan om utsatthet på grund av svensk eller utländsk bakgrund och 3,5 procent för delfrågan om utsatthet på grund av religion.

Tänk på detta vid läsning av resultaten

Självrapporterad utsatthet för hatbrott enligt SUB 2012 avser liksom NTU utsatthet under föregående kalenderår, det vill säga år 2011, medan statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv utgörs av anmälningar från år 2012.

Till skillnad från NTU ställs inte frågan om hatbrott som en uppföljningsfråga om utsatthet för en särskild brottstyp. Vi vet därför inte hur utsattheten för hatbrott enligt SUB fördelar sig på olika brottstyper, exempelvis trakasserier, hot eller misshandel. I en frågeundersökning av det här slaget spelar även de tillfrågades egna upplevelser och bedömningar in. Det kan finnas variationer bland ungdomarna om vad de anser vara ett brott och vad som kan eller bör rapporteras in under frågan så som den är ställd.

Undersökningen fångar upp händelser som inträffat såväl på skolan som på elevernas fritid. Det framkommer inte om gärningspersonen är en skolkamrat, någon som arbetar på skolan eller någon som eleverna mött i sin vardag utanför skolan.

Det bör även noteras att enskilda skolklasser med elever som kan antas ha svårigheter med att förstå enkäten på grund av läs- och skrivsvårigheter eller språkhinder (till exempel klasser med nyanlända flyktingbarn) i samråd med skolan exkluderas från urvalet, och de deltar därmed inte i undersökningen.[38]

[37] Svarasalternativen för frågorna är Nej, Ja, 1 gång och Ja, 2 gånger eller flera. Möjlighet att kryssa för bägge alternativen finns.
[38] Brå (2013d, s 8).

Resultatredovisning

Redovisningsenheten för självrapporterad utsatthet för hatbrott utifrån Skolundersökningen om brott (SUB) utgörs av *enskilda personer (i årskurs nio) utsatta för hatbrott*. De variabler som presenteras är

- hatbrottsmotiv
- antal händelser
- kön
- etnisk bakgrund.

De hatbrottsmotiv som omfattas av undersökningen är *främlingsfientliga* och *antireligiösa*. Med tanke på hur frågan är ställd och svarsalternativen finns även information om hur många som har blivit utsatta för *båda motiven*. För båda hatbrottsmotiven finns uppgifter om *antalet händelser* de svarande har blivit utsatta för (en händelse eller två eller flera händelser). Etnisk bakgrund är uppdelad i tre kategorier, nämligen *svenskfödda med minst en förälder född i Sverige, svenskfödda med båda föräldrarna födda i ett annat land* och *utrikesfödda*.

4. Polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv

I detta kapitel beskrivs datainsamlingsmetoden för hatbrottsstatistiken 2012 som väsentligen har effektiviserats inför årets produktionsomgång (se bilaga 5 för ingående beskrivning av effektiviseringsarbetet). Dessutom redogörs för det manuella kodningsarbetet samt de bedömningskriterier och definitioner som ligger till grund för vilka polisanmälningar som identifieras innehålla hatbrott vid den manuella granskningen.

Effektivisering av hatbrottsstatistikens produktion

Regeringen har uttryckt att hatbrottsstatistiken ska framställas på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt. Statskontoret konstaterade i sin granskning av Brås statistikverksamhet 2011[39] att metoden var kostnadskrävande och borde ses över, vilket i regleringsbrevet för Brå avseende år 2012 ledde till ett krav på att redovisa åtgärder för ökad effektivitet.[40] Inför årets produktionsomgång har därför en större metodförändring genomförts i syfte att effektivisera produktionen av hatbrottsstatistiken.

Sammanfattningsvis har statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv gjorts om från att vara en totalundersökning till att vara en urvalsundersökning, och kompletterande datainsamlingssteg[41] och tidskrävande arbetsmetoder[42] som har bedömts göra marginell skillnad på resultatet har rationaliserats bort. Den övergripande bedömningen av metodförändringen är att den inte har påverkat statistikens kvalitet. Med tanke på att undersökningen numera är en urvalsundersökning tillkommer dock en statistisk felmarginal på de skattade siffrorna som måste beaktas vid exempelvis jämförelser över tid.

---

[39] Statskontoret (2011).

[40] Direktiven gällande hatbrottsstatistiken ändrades från att Brå skulle redovisa vilka åtgärder som gjorts för att *utveckla* statistiken till att redovisa vilka åtgärder som gjorts för att *effektivisera* produktionen av den.

[41] Granskning av samtliga anmälningar avseende hets mot folkgrupp och olaga diskriminering samt anmälningar som polisen har markerat som misstänkta hatbrott i sitt ärendehanteringssystem för att ta upp en anmälan.

[42] Att ringa polisens utredare för kompletterande information, granska och koda in relaterade anmälningar och söka anmälningar via pressklipp.

Insamling och kodning

Hatbrott är inte ett brott som uttryckligen regleras i egna bestämmelser i brottsbalken. Det finns inte heller någon särskild brottskod för hatbrott i polisens system för att registrera brott. Det innebär att det i dagsläget inte är möjligt att producera statistik över polisanmälda hatbrott med samma tillvägagångssätt som används i den officiella statistiken över anmälda brott. Sedan 2008 kan dock polisen genom ett fält i RAR[43] markera om ett anmält brott är ett misstänkt hatbrott eller inte.[44] Markeringen infördes inte i syfte att föra statistik över antalet anmälda hatbrott utan för att uppmärksamma hatbrott som fenomen.[45]

Metoden för att identifiera hatbrottsanmälningar, som ursprungligen är utarbetad av Säkerhetspolisen (Säpo), bygger istället på sökningar och manuella granskningar av ett slumpmässigt urval anmälningar avseende särskilt utvalda brottstyper som har ansetts vara relevanta för hatbrott.[46] Anmälningar som bedöms uppfylla Brås definition av hatbrott kodas in och bildar, efter uppräkning till populationsnivå[47], statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv.

Ytterst är det vid anmälningstillfället målsägandens subjektiva upplevelse som avgör huruvida handlingen betraktas som ett hatbrott.[48] Att data samlas in vid anmälningsstadiet resulterar i en antalsmässigt mer omfattande statistik jämfört med om statistiken skulle ha samlats in i ett senare led i rättskedjan eftersom endast en liten del av antalet brott går vidare till åtal. Om data istället samlades in över exempelvis personuppklarade hatbrott eller lagföringar vid hatbrott, skulle inte lika många incidenter fångas upp i statistiken. Då skulle statistiken endast ha sin utgångspunkt i händelser som bedömts som brott hos polisen och åklagarmyndigheten i första fallet och hos domstolarna i andra fallet.

Population

Populationen för undersökningen är brottsanmälningar registrerade i Sverige under år 2012 avseende särskilt utvalda brottstyper. De brottstyper som ingår är våldsbrott, olaga hot, ofredande, ärekränkning, hets mot folkgrupp, skadegörelse, klotter, olaga diskriminering och diverse övriga brott.[49] Avgränsningen baseras på de brottstyper som Säkerhetspolisen (Säpo) vid inrättandet av den nationella hatbrottsstatistiken bedömde fö-

[43] Rationell anmälansrutin (RAR) är polisens datorsystem för att ta upp en anmälan.

[44] Fältet som infördes nationellt på polismyndigheterna är obligatoriskt och innebär att anmälningsupptagaren måste svara på frågan om det aktuella brottet är ett misstänkt hatbrott eller ej.

[45] Hatbrottsmarkeringen har specialstuderats av Brå sedan den infördes 2008 fram till 2011. Även om definitionen av hatbrott skiljer sig mellan Brå och polisen har majoriteten ändå bedömts som felmarkerade. Se tidigare årsböcker för hatbrottsstatistiken och tillhörande tekniska rapporter för mer information.

[46] Säkerhetspolisen började producera hatbrottsstatistik 1994. Brå övertog ansvarat för produktionen år 2006 och utvecklade ett eget systemstöd för att söka fram, koda och granska polisanmälningar med möjliga hatbrottsmotiv. Metoden har varit densamma fram till årets produktionsomgång då produktionen av statistiken har effektiviserats och undersökningen gjorts om från en totalundersökning till att vara en urvalsundersökning.

[47] Det vill säga till en nivå som om samtliga polisanmälningar avseende de särskilt utvalda brottskoderna hade ingått i undersökningen.

[48] Detta är samma utgångspunkt som vid den officiella statistiken över anmälda brott.

[49] För en komplett förteckning över vilka brottskoder som ingår, se bilaga 2.

rekomma vid hatbrott. Av den anledningen görs inte sökning på anmälningar avseende exempelvis narkotikabrott, personrån och sexualbrott. Effekten av denna avgränsning är svår att uttala sig om, men det innebär troligen att en del hatbrott förbigås.[50] Avgränsningen har emellertid behållits för att uppnå jämförbarhet över tid i statistiken.

Datainsamling och urval

Polisanmälningar med möjliga hatbrottsmotiv fångas upp genom att söka efter hatbrottsrelaterade ord och fraser i fritexten på ett obundet slumpmässigt urval (OSU) om hälften av anmälningarna som ingår i populationen. På grund av att urvalet görs månadsvis med en buffertperiod om två månader[51] missas ärenden som tillkommer i de fall polisen efter buffertperioden har uppdaterat ett ärende med en brottskod som ingår i populationen.[52] För hela året fanns för de utvalda brottstyperna drygt 373 000 anmälningar, varav drygt 361 200 ingick i populationen efter buffertperioden. Det slumpmässiga urvalet om hälften av anmälningarna omfattar endast anmälningarna efter buffertperioden. Till följd av detta är urvalsstorleken 48,4 procent av de relevanta anmälningarna från 2012. Av de anmälningar som slumpades fram används en sökordslista bestående av hatbrottsrelaterade ord och fraser för att fånga upp anmälningar med möjliga hatbrottsmotiv. Genomsökning med sökordslistan fångade upp nästan 14 900 anmälningar, vilka har granskats manuellt.

Sökordslistan

Den automatiserade genomsökningen innebär att anmälningar som innehåller ord och termer från sökordslistan fångas upp och att sökorden i fritexten markeras. Sökordslistan uppdateras årligen genom att ord läggs till, korrigeras eller tas bort om de inte ger relevanta träffar. För produktionen av 2012 års statistik bestod sökordslistan av 383 ord och fraser, vilket innebär att den har utökats med två nya ord från föregående år. Listans sökord, som utgörs av hatbrottsrelaterade ord och fraser, bygger framför allt på erfarenheter från tidigare års arbete med statistiken. Inspiration till nya sökord kommer bland annat från genomläsning av brottsanmälningar, omvärldsbevakning av media samt kontakter med målgrupper. Tanken är att sökordslistan ska hållas aktuell utifrån nytt språkbruk och nya företeelser i samhället. Varje år redovisas sökordslistan med förändringar i en bilaga.[53] I det följande ges ett exempel på hur ord från sökordslistan markeras i anmälans fritext:

> *De tre killarna har hotat Jonas vid tidigare tillfällen. De kallar honom ”jävla transa” och ”bögjävel”.*

---

[50] Till exempel visar uppgifter om utsatthet för hatbrott från *Nationella trygghetsundersökningen* (NTU) att hatbrott även förekommer vid personrån. Även andra brottstyper, utöver de som ingår i populationen, har fångats upp vid granskningen av de anmälningar som polisen markerat som misstänkta hatbrott i RAR (ingick som datainsamlingsmetod 2008-2011). Polisens hatbrottsmarkering kan nämligen avse samtliga brottstyper.

[51] Uttag av anmälningarna från januari görs i början av april, anmälningar från februari i början av maj och så vidare.

[52] Buffertperioden sattes till två månader efter att det visade sig att majoriteten av ajourföringarna gjorts under denna tidsperiod.

[53] Se bilaga 1 för en komplett lista över de sökord som använts vid produktionen av hatbrottsstatistiken 2012.

Fritexterna ger varierande information

Brottsanmälningarnas fritext består av alltifrån några rader till en längre text med en beskrivning av de anmälda brotten och omständigheterna, vanligen kallad gärningsbeskrivning. När det gäller denna fritext finns det två förhållanden som är särskilt viktiga att ha i minnet. För det första finns det inte någon strukturerad och fastställd mall för vad fritexterna ska innehålla, vilket medför att de innehåller olika mycket information. För det andra skrivs fritexten vanligen in direkt vid anmälningstillfället. Vid framför allt dödligt våld finns det stora problem med att använda denna metod, eftersom det inte finns någon utsatt som kan berätta hur brottet gick till eller delge polisen det eventuella motivet till brottet. Ett annat skäl är också att fritexten i anmälan i vissa fall antingen blir mycket kort på grund av alltför känslig information eller att den enbart beskriver vad man funnit på brottsplatsen. Om det dödliga våldet har ett hatbrottsmotiv kan det ibland ändå identifieras och inkluderas i statistiken genom information från andra källor. Bortfallet vid dödligt våld påverkar inte nivån för samtliga hatbrott, då brottstypen är sällsynt.

Manuell granskning och kodning

De anmälningar med möjliga hatbrottsmotiv som fångades upp vid genomsökningen med sökordslistan (knappt 15 000 anmälningar) har granskats manuellt av två olika personer i tre olika steg. Anmälningar som motsvarar Brås definition av hatbrott kodades in som ett sådant efter att ha genomgått följande process:

1. *Bortgallring* (utredare 1): I ett första steg sker en bortgallring av anmälningar som absolut inte bedöms som hatbrott enligt Brås definition. Vid minsta misstanke om att det kan röra sig om ett eventuellt hatbrott går anmälan vidare till nästa steg. Av de 15 000 anmälningar som granskades gick 4 248 anmälningar (28 procent) vidare till nästa steg.
2. *Kodning* (utredare 2): I ett andra steg läses anmälan igenom noggrant och samtliga variabler för de anmälningar som bedöms innehålla hatbrott kodas. Svårbedömda anmälningar diskuteras mellan utredarna. Av de 4 248 anmälningar som gick vidare från bortgallringen kvarstod 2 725 anmälningar (64 procent) som gick vidare till det tredje steget.
3. *Kvalitetskontroll/rättning* (utredare 1): Slutligen görs en kvalitetskontroll. Anmälningar kodade som hatbrott och samtliga kodade variabler granskas och korrigeras i de fall det behövs. Diskussion förekommer vid svårbedömda fall. Av de 2 725 anmälningar som granskades i detta steg kvarstod 2 671 anmälningar (98 procent) med identifierade hatbrottsmotiv. Dessa räknas sedan upp till populationsnivån, det vill säga till en nivå som om samtliga polisanmälningar hade ingått i undersökningen. Av samtliga knappt 15 000 anmälningar som granskades bedömdes i slutändan 18 procent innehålla hatbrott.

Det bedömningsunderlag som används för att fastställa om en anmälan avser ett hatbrott utgörs främst av den information som framkommer i anmälans fritext, men även namn på utsatt och gärningsperson, brotts-

plats och uppgifter från relaterade anmälningar används. I kodningsarbetet är det främst målsägandens upplevelse av gärningspersonens motiv (såsom anmälningsupptagaren beskriver det i fritexten) som ligger till grund för bedömningen. Ibland kan även någon annan persons perspektiv på händelsen vara av vikt. Det kan till exempel vara iakttagelser från en polis eller ett vittne. Vilken typ av information som finns att tillgå och omfattningen av denna kan variera mellan de olika anmälningarna. Utifrån den tillgängliga informationen görs en samlad bedömning.

Definition och bedömningskriterier

I detta avsnitt redogörs för hur hatbrott definieras i hatbrottsstatistiken och de bedömningskriterier som används för att identifiera ett hatbrott i en brottsanmälan.

Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv grundas främst på den utsattes upplevelse av gärningspersonens motiv till sin handling. För statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv används följande definition av hatbrott:

> *Brott mot person, grupp, egendom, institution eller representant för dessa, som motiveras av rädsla för, fientlighet eller hat mot den utsatte grundat på hudfärg, nationalitet eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning samt könsöverskridande identitet eller uttryck som gärningspersonen tror, vet eller uppfattar att personen eller gruppen har.*[54]

Följande hatbrottsmotiv omfattas av definitionen och redovisas i statistiken: främlingsfientliga/rasistiska (av dessa särredovisas afrofobiska och antiromska), antisemitiska, islamofobiska, kristofobiska och andra antireligiösa, homofobiska, bifobiska, heterofobiska samt transfobiska.[55] Tillsammans med interna bedömningskriterier ligger definitionen ovan till grund för vilka anmälningar som bedöms innehålla hatbrott vid den manuella granskningen.

Fastställande av om en anmälan innehåller ett hatbrottsmotiv

När en anmälan bedöms använder Brå flera olika kriterier för att fastställa hatbrottsmotivet. Bedömningen utgår från *all information* som finns att tillgå i polisanmälans fritext. Att bedömningen utgår från polisanmälans fritext innebär att den till största delen utgår från anmälningsupptagarens sammanställning av den utsattes upplevelse av den aktuella händelsen. Om den utsatte anser eller misstänker att motivet till brottet beror på att hon eller han är eller av gärningspersonen har uppfattats vara exempelvis homosexuell, kristen, muslim, jude eller rom bedöms

[54] Se äldre rapporter för ett utförligare resonemang om definitioner: Brå (2006) och Säkerhetspolisen (2005).

[55] Definitionen utvidgades år 2008 till att förutom främlingsfientliga/rasistiska hatbrott mot minoriteter, homofobiska, antisemitiska och islamofobiska hatbrott även omfatta främlingsfientliga/rasistiska hatbrott mellan olika minoriteter och mot majoriteten, andra antireligiösa hatbrott, bi- och heterofobiska hatbrott, samt transfobiska hatbrott. Därutöver utvidgades definitionen till att även inkludera personer som av gärningspersonen uppfattas vara representanter (exempelvis politiker eller journalister) för de grupper som kan bli utsatta för hatbrott enligt definitionen.

händelsen i regel som hatbrott. Förutom *den utsattes berättelse* kan bedömningen baseras på:

- *Gärningspersonens uttalanden verbalt eller skriftligt*. Det kan exempelvis vara att gärningspersonen skriker ”jävla svartskalle”, ”äckelflata”, ”jävla jehovas” eller ”transjävel” till den utsatte vid brottstillfället. Termer som ”transa”, ”muslim”, ”jude” och ”flata” kan anses utgöra grund för hatbrott om de används i utpekande syfte, exempelvis om ordet ristas in på någons ytterdörr. Även allmänt klotter, affischer och flygblad med text som ”ut med alla zigenare”, ”muslimjävlar – inga fler moskéer i Sverige”, davidsstjärnor i kränkande kontext ihop med hakkors och ”hata lesbiska” bedöms som hatbrott.
- *Information via relaterade anmälningar*. Ibland förekommer en utsatt eller en gärningsperson i flera anmälningar, vilket kan finnas noterat i den aktuella fritexten. Dessa relaterade anmälningar kan exempelvis vara en motanmälan eller ytterligare en utsatt som anmäler samma händelse, vilket vanligtvis ger relevant information även om den aktuella händelsen.[56]
- *Information i media eller på internet*. I vissa fall har media uppmärksammat hatbrott, och sådan information kan ibland användas vid bedömningen. Vid svårbedömda fall kan även platser, organisationer/företag, adresser, hänvisningar till hemsidor med mera sökas på internet, och den informationen kan användas som bedömningsunderlag.
- *Namn på utsatt och gärningsperson* kan användas för att bedöma gärningspersonens eller den utsattes ursprung. Avseende gärningspersonen framgår namn om denne på något sätt är utpekad eller misstänkt. Namn på gärningsperson och utsatt används i stort sett enbart vid bedömningen om det handlar om ett främlingsfientligt/rasistiskt hatbrott mot en minoritetsgrupp, mellan olika minoritetsgrupper eller mot majoritetsgruppen.
- *Visuella markörer och signalement*. Vid beskrivningar av såväl gärningsperson som utsatt förekommer ibland andra kännetecken utöver namn. Vid främlingsfientliga/rasistiska hatbrott finns flera visuella markörer och signalement som hudfärg och nationalitet (exempelvis vit, mörkhyad, afrikansk, svensk, utländsk, iranier, ryss med mera) samt uppgifter om språk med mera. För sexuell läggning finns exempelvis regnbågsflaggan och för religiös tillhörighet finns markörer som slöjan, korset, halvmånen, davidsstjärnan och kippan.

Flera motiv – det mest framträdande väljs

Motivbilden är inte alltid enkel att bedöma, en brottsanmälan kan innehålla flera möjliga hatbrottsmotiv. I dessa fall är riktlinjen att gå på det mest *framträdande* motivet och därmed välja *ett motiv*. Ett exempel är när en person blir ärekränkt med tillmälen som rör både sexuell läggning och könsöverskridande identitet eller uttryck som ”jävla bög”, ”jävla hora”, ”jävla bitch”, ”jävla trans”. Exemplet ovan skulle kategoriseras som transfobiskt då användandet av ordet trans i kombination med ”jävla hora” och ”jävla bitch”, förstärker det transfobiska motivet. Om

[56] Relaterade anmälningar som inte har fångats upp vid genomsöknigen används enbart som bedömningsunderlag och kodas inte in som hatbrott även om de skulle kunna bedömas som sådana.

flera motiv är lika framträdande, vilket sällan är fallet, avgör slumpen vilket motiv som väljs.

I vissa fall kan det finnas andra motiv bakom ett brott, exempelvis hämnd, men det räcker med att ett av motiven överensstämmer med Brås hatbrottsdefinition för att det ska bedömas som hatbrott. En fråga som exempelvis kan uppstå är huruvida ett olaga hot är motiverat av gärningspersonens främlingsfientlighet eller om det är motiverat av indrivning av en skuld.[57] Om det med tydlighet framkommer att det är indrivning av en skuld som motiverat gärningen bedöms inte brottet som hatbrott. För att fastställa om ett misstänkt främlingsfientligt hatbrott är ett hatbrott eller inte kan en testfråga ställas: Skulle brottet ha skett om offret hade samma etnicitet som gärningspersonen?[58] Motsvarande fråga kan även ställas för de andra hatbrottsmotiven.

Nedan följer beskrivningar av respektive hatbrottsmotiv som redovisas i statistiken (se även tabell 1 för en översikt) samt hatbrott med tecken på koppling till högerextremism och nationalsocialism.

Tabell 4.1. Översikt över kriterier för utsatthet för hatbrott uppdelat på motiv utifrån utsatt person och gärningsperson.

Motiv	Utsatt person*	Gärningsperson
Främlingsfientliga/rasistiska		
mot minoritet	är eller uppfattas vara av utländsk härkomst	är eller uppfattas vara av svensk härkomst
mellan minoriteter	är eller uppfattas vara av utländsk härkomst	är eller uppfattas vara av annan utländsk härkomst (än den utsatta)
mot majoritet	är eller uppfattas vara av svensk härkomst	är eller uppfattas vara av utländsk härkomst
Antisemitiska	är eller uppfattas vara jude	är eller uppfattas vara icke-judisk
Islamfobiska	är eller uppfattas vara muslim	är eller uppfattas vara icke-muslim
Kristofobiska och andra antireligiösa		
kristofobiska	är eller uppfattas vara kristen	är eller uppfattas vara icke-kristen
andra antireligiösa	har eller uppfattas ha en annan religiös tro (förutom judendomen, islam eller kristendomen)	har eller uppfattas ha en annan religiös tro (än den utsatta)
Homo-, bi- och heterofobiska		
homofobiska	är eller uppfattas vara homosexuell	är eller uppfattas inte vara homosexuell
bifobiska	är eller uppfattas vara bisexuell	är eller uppfattas inte vara bisexuell
heterofobiska	är eller uppfattas vara heterosexuell	är eller uppfattas inte vara heterosexuell
Transfobiska	är eller uppfattas vara transperson	är eller uppfattas inte vara transperson

* Den utsatta personen kan även vara en representant för de olika grupperna som kan utsättas för hatbrott enligt Brås defintion.

Främlingsfientliga/rasistiska motiv

Främlingsfientliga/rasistiska hatbrott innefattar hatbrott mot personer på grund av deras faktiska eller av gärningspersonens uppfattade hudfärg, etnicitet eller nationalitet. Den utsatta kan även vara en representant (till exempel en journalist, författare eller politiker) för gruppen i fråga.

[57] Green, McFalls och Smith (2003, s. 30).

[58] Tiby (1999, s. 223).

Mot minoriteter
För att en anmäld händelse ska bedömas som främlingsfientlig/rasistisk mot minoriteter ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är av utländsk härkomst. Brottet behöver således inte vara riktat mot en person som faktiskt är av utländsk härkomst. Det primära är att det är en majoritetsperson som kränker en minoritetsperson, en grupp eller en representant[59] för minoritetsgrupper. I dessa fall krävs också att gärningspersonen *är av svensk härkomst*. Det gäller oavsett den utsattes eller gärningspersonens religiösa tro eller sexuella läggning. Det innebär också att personer som utseendemässigt kan uppfattas som tillhörande majoritetsgruppen, exempelvis en person med nordiskt eller västeuropeiskt utseende, kan tillhöra en minoritetsgrupp.

Mellan minoriteter
För att en anmäld händelse ska bedömas som främlingsfientlig/rasistisk mellan minoriteter ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är av utländsk härkomst eller tillhör en svensk minoritetsgrupp, samt att gärningspersonen *är av en annan härkomst än den utsatta*.

Mot majoriteter
För att en anmäld händelse ska bedömas som främlingsfientlig/rasistisk mot majoriteten ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är av svensk härkomst. Brottet behöver således inte vara riktat mot en person som faktiskt är av svensk härkomst. Det krävs också att gärningspersonen *är av utländsk härkomst eller tillhör en svensk minoritetsgrupp*.

Bedömningskriterier, mot minoriteter
I denna rapport har vissa undantag gjorts avseende bedömningen av främlingsfientliga/rasistiska hatbrott.

- *Finska namn*: Sedan lång tid tillbaka förekommer det att många med svensk härkomst i norra Sverige har finska namn.[60] Med hänsyn till detta har gärningspersoner med finska namn bedömts som en del av majoritetsbefolkningen om händelsen ägt rum i norra Norrland.
- *Olaga diskriminering*: Vid olaga diskriminering anses exempelvis en ordningsvakt som arbetar utanför en nattklubb tillhöra majoritetsgruppen[61] oavsett om ordningsvakten som gärningsperson själv är av utländsk härkomst eller har svenskt ursprung. Gärningspersonen ses i detta sammanhang därmed som en representant för sin arbetsplats och inte som privatperson, om det inte är uppenbart att personen överskrider sina befogenheter (exempelvis vid misshandel).

[59] Som representanter räknas exempelvis personer som stödjer minoriteters rättigheter, som journalister, politiker och talespersoner för organisationer.
[60] Regeringskansliet (2006, s. 3).
[61] Se exempelvis Brå (2004) eller (2007) för en utförligare diskussion, där det beskrivs att grupper på grund av sin utländska bakgrund, religiösa tro eller sexuella läggning blir diskriminerade framför allt på restauranger och nattklubbar men också av fastighets- och bostadsföretag.

Submotiv vid främlingsfientliga/rasistiska motiv

Afrofobiska och antiromska motiv
För att en anmäld händelse ska bedömas som främlingsfientlig/rasistisk med ett submotiv som är afrofobiskt eller antiromskt ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är afrosvensk eller av romskt ursprung eller en representant för dessa. Brottet behöver således inte vara riktat mot en person som är afrosvensk eller rom. Vidare krävs att gärningspersonen *själv inte är afrosvensk eller rom*.

Bedömningskriterier
- *Afrofobiska uttryck*. Om en utsatt själv beskriver att den utsatts för att den är afrosvensk eller har mörk hudfärg identifieras anmälan även som afrofobisk. Därutöver finns tillmälen som är specifika för gruppen i fråga (”neger”, ”svarta apa” med mera) vilket kan avgöra om en anmälan kodas som afrofobisk. Uttryck som svartskalle och blatte bedöms som allmänt främlingsfientliga/rasistiska.
- *Antiromska uttryck*. Om en utsatt själv beskriver att den utsatts för sitt romska ursprung bedöms anmälan även som antiromsk. Därutöver finns tillmälen som är specifika för gruppen i fråga (”zigenare” eller ”gypsy”) vilket kan avgöra om en anmälan kodas som antiromsk.

Antisemitiska motiv

För att en anmäld händelse ska kunna bedömas som antisemitisk ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden tillhör den judiska folkgruppen eller är jude i religiös bemärkelse, oberoende av om så är fallet. Den utsatta kan även vara en representant för judar eller judendomen. Brottet behöver således inte vara riktat mot en judisk person. Vidare krävs att gärningspersonen *är icke-judisk*.

Bedömningskriterier
- *Staten Israel och dess politik*. Brott som uttrycker kritik mot staten Israel och dess politik kodas inte som hatbrott såvida det inte förekommer antisemitiska uttryck i samband med händelsen. Det är viktigt att skilja på när en stat kritiseras för sin politik och när händelser tar sig antisemitiska uttryck riktade mot judar eller judendomen.

Islamofobiska motiv

För att en anmäld händelse ska kunna bedömas som islamofobisk ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är muslim, eller uppfattas representera muslimer eller islam, oberoende av om så är fallet. Brottet behöver således inte vara riktat mot en muslimsk person. Vidare krävs att gärningspersonen inte är muslim.

Bedömningskriterier
Ibland uppstår svårigheter i bedömningen av om ett uttryck är islamofobiskt eller främlingsfientligt.

- *Islamofobiska uttryck*. Det är enbart anmälningar där ett islamofobiskt motiv kan särskiljas från det främlingsfientliga motivet som blir bedömda som islamofobiska hatbrott. Om en gärningsperson exempelvis skriker ”arabjävel” till den utsatte bedöms anmälan som främlingsfientlig.
- *Brott mellan sunni- och shiamuslimer*. Brott som sker mellan sunni- och shiamuslimer och där ett av motiven bedömts vara den religiösa trosuppfattningen bedöms inte som islamofobiska. De bedöms istället som ”andra antireligiösa hatbrott” eftersom det finns ett antireligiöst motiv men både målsäganden och gärningspersonen är muslimer.

Kristofobiska motiv

För att en anmäld händelse ska kunna bedömas som kristofobisk ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden har en kristen tro, oberoende av om så är fallet. Den utsatte kan även vara en representant för utövare av religionen eller för religionen i fråga. Brottet behöver således inte vara riktat mot en kristen person. Vidare krävs att gärningspersonen inte är kristen.

Andra antireligiösa motiv

För att en anmäld händelse ska kunna bedömas som övrigt antireligiös ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden har en religiös tro eller trosuppfattning (förutom judendomen, islam och kristendomen), oberoende av om denne har det eller inte. Det kan till exempel vara buddism eller hinduism. Den utsatte kan även vara en representant för utövare av religionen eller för religionen i fråga. Vidare krävs att gärningspersonen *inte delar samma tro eller trosuppfattning*. Begreppet trosuppfattning tolkas i vid bemärkelse, exempelvis kan även ateister eller anhängare av healing, yoga eller falungong utsättas på grund av sin trosuppfattning om det är den som motiverat gärningspersonen. Det kan också handla om personer som tillhör olika inriktningar inom samma grundreligion (till exempel sunni- och shiamuslimer eller katoliker och protestanter) eller om det framkommer att den målsägande har blivit utsatt på grund av sin religiösa tro, men inte vilken religion målsäganden tillhör (eller uppfattas tillhöra).

Homofobiska, bifobiska och heterofobiska motiv

Homofobiska motiv

För att en anmäld händelse ska kunna bedömas som homofobisk ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är homosexuell eller representerar homosexuella, oberoende av den utsatte personens faktiska sexuella läggning. Brottet behöver därför inte vara riktat mot en homosexuell person. Vidare krävs att gärningspersonen själv *inte är homosexuell*.

Bedömningskriterier

- *Haranger*. Även om man kan argumentera för att skällsordet ”bög” oavsett kontext inrymmer ett mått av nedvärderande uttryck för homosexuella så har undantags gjort från hatbrottsstatistiken för fall där

uttrycket förvisso kan anses olämpligt men där gärningspersonen ändå inte förefaller hysa homofobiska avsikter. Om exempelvis en gärningsperson uttrycker ”jävla bög, jävla idiot, jävla gubbe, jävla rektor, jävla CP” kan det homofobiska inslaget anses utgöra en så ringa del av anmälan att det inte kan anses utgöra en grund för att bedöma händelsen som homofobisk. Avgörande om en sådan anmälan ska räknas till statistiken eller inte kan vara hur många gånger det homofobiska uttrycket använts, eller om målsäganden är eller uppfattas vara homosexuell.

Bifobiska motiv

För att en anmäld händelse ska kunna bedömas som bifobisk ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är bisexuell. Vidare krävs att gärningspersonen *själv inte är bisexuell*.

Heterofobiska motiv

För att en anmäld händelse ska kunna bedömas som heterofobisk ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är heterosexuell. Vidare krävs att gärningspersonen *själv inte är heterosexuell*.

Transfobiska motiv

Begreppet sexuell läggning omfattar vanligtvis inte transpersoner, med vilket brukar avses transsexuella, transvestiter och andra personer som har en könsöverskridande identitet som alltid eller tidvis skiljer sig från normerna i samhället för hur en man eller kvinna förväntas vara.[62] För att en anmäld händelse ska kunna bedömas som transfobisk ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är transperson eller en representant för dessa. Vidare krävs att gärningspersonen *själv inte är transperson*.

Bedömningskriterier

- *Transfobiska uttryck*. Det är enbart uttryck kopplade till transpersoner och uttryck som kan särskiljas från det homofobiska motivet som blir bedömda som transfobiska hatbrott. Om en gärningsperson skriker ”bögjävel” till den utsatte bedöms anmälan som homofobisk. Om gärningspersonen till exempelvis säger ”klä dig som en man” till den manliga transvestiten, antas brottet vara ett resultat av transfobi och istället motiverat av transpersonens könsöverskridande identitet.

Hatbrott med tecken på koppling till högerextremism och nationalsocialism

Hatbrott med tecken på koppling till högerextremism och nationalsocialism avser i denna rapport hatbrott som *förutom* ett identifierat hatbrottsmotiv *även* uppvisar tecken på att gärningspersonen sympatiserar med högerextrema värderingar eller nationalsocialistisk ideologi. Denna typ av hatbrott kan avse samtliga hatbrottsmotiv som omfattas av hatbrottsstatistiken. Det kan antingen röra sig om direkta kopplingar till specifika

[62] Justitiedepartementet (2006, s. 41).

nationalsocialistiska organisationer eller högerextrema grupper eller att det i samband med det identifierade hatbrottet förekommer symboler eller uttryck (i skrift eller tal) som antyder en koppling till högerextremism eller nationalsocialism. Det kan till exempel vara uttryck som ”heil Hitler”, ”vit makt, negerslakt” eller att gärningspersonen gör en hitlerhälsning, bär eller har klottrat nazistiska symboler.

Bedömningskriterier
För hatbrott med tecken på koppling till högerextremism och nationalsocialism har följande undantag gjorts:

- *Högerextrema symboler och slagord.* Bruk av högerextrema eller nationalsocialistiska symboler (hakkors, sifferkoden 88, wasaskärven med flera) och uttryck (”sieg heil”, ”heil Hitler”, ”vit makt negerslakt” med flera) utan observerbar koppling till ett hatbrottsmotiv ingår *inte* i Brås statistik. Klotter i form av enbart ett hakkors bedöms inte som ett hatbrott. För att en sådan anmälan ska bedömas som hatbrott krävs att hakkorset förekommer *tillsammans* med exempelvis främlingsfientliga slagord, homofobiska klisterlappar från en nationalsocialistisk organisation eller antisemitiska texter på en hemsida. Det kan även vara så att hakkors är målat på en *utpekande kontext*, exempelvis en flyktingförläggning, en synagoga eller på en bil tillhörande en person med utländsk bakgrund. I dessa fall bedöms det anmälda brottet som ett hatbrott.

Tillförlitlighet

En första förutsättning för att ett brott ska komma med i statistiken över anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv är att händelsen kommit till polisens kännedom. Benägenheten att anmäla ett brott varierar mellan brottstyperna och över tid. Utifrån tidigare studier kan konstateras att skillnaden mellan faktisk och anmäld brottslighet, det så kallade mörkertalet, är stor vid hatbrott.[63] Anmälningsbenägenheten kan också variera mellan de olika grupperna som blir utsatta för hatbrott, exempelvis kan förtroendet för rättsväsendet variera och påverka om de utsatta anmäler brott till polisen.[64] Mörkertalet har betydelse för möjligheten att bedöma utvecklingen av de anmälda hatbrotten, men även för beskrivningar av hatbrottens struktur.

När det gäller hatbrottsstatistiken kan man tala om två typer av mörkertal. En typ av mörkertal är av ovan nämnt slag, det vill säga hatbrott som sker, men som aldrig anmäls till polisen. Den andra typen av mörkertal består av de hatbrott som anmäls till polisen, men där hatbrottsmotivet inte uppmärksammas i anmälans fritext eller att fritexten inte innehåller ord som återfinns i sökordslistan och därmed inte fångas upp vid genomsökningen. Brottet kan även vara rubricerat med en brottskod som inte ingår i den undersökta populationen. Många gånger kan det dessutom vara fråga om känslig information som det inte är säkert att den utsatta vill delge polisen vid anmälningstillfället. Hatbrottsmotiv kan uppmärk-

[63] Se exempelvis Forum för levande historia (2006). För en utförligare beskrivning av dessa begrepp, se Brå (2006, s. 66–67).
[64] Brå (2007, s. 24).

sammas vid ett senare tillfälle än vid själva anmälningstillfället, vilket innebär att de brotten inte kommer med i hatbrottsstatistiken.

Hatbrottens nivå och karaktär i statistiken påverkas av i vilken grad de hatbrott som trots allt anmäls till polisen registreras som sådana vid anmälningstillfället. Dessutom är det en förutsättning att det anmälda brottet rubriceras i enlighet med någon av de brottskoder som genomsökningen med sökordslistan baseras på och att brottet såsom det beskrivs i anmälan överensstämmer med Brås definition av hatbrott samt att händelsen bedöms som ett sådant av Brås utredare som till sin hjälp har interna bedömningskriterier.

När man använder statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv bör man ha i åtanke att statistiken endast redovisar anmälningar som har varit möjliga att identifiera som hatbrott med hjälp av den metod och definition som används. Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv kan endast antas ge en *minimiuppskattning* av de anmälda hatbrotten.

Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv ger ingen information om hur många hatbrott som faktiskt har begåtts. Brottsofferundersökningar som *Nationella trygghetsundersökningen* (NTU) och *Skolundersökningen om brott* (SUB) är lämpligare källor för att mäta utsattheten för hatbrott ute i samhället, eftersom de har potential att även fånga upp händelser som inte uppges vara polisanmälda. I NTU uppges generellt sett fler hatbrott vara polisanmälda än vad som återfinns i statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv, vilket tyder på att statistiken över polisanmälningar endast fångar upp en del av de hatbrott som anmäls till polisen.

Urvalsosäkerhet

Då statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv numera bygger på en urvalsundersökning tillkommer ytterligare en osäkerhet, nämligen den som uppstår i och med att statistiken bygger på ett urval. Eftersom urvalet är slumpmässigt kan denna osäkerhet uppskattas genom att använda konfidensintervall.[65] Konfidensintervallet ger en god uppfattning om vilka skillnader som inte beror på slumpen. Urvalsstorleken som är satt till 50 procent av populationen är att betrakta som mycket stor, vilket ger en lägre urvalsosäkerhet jämfört med om urvalsstorleken hade varit mindre. Trots detta blir osäkerheten stor då man studerar motiv med få identifierade hatbrottsanmälningar eftersom de bygger på få observationer. Det betyder att skattningarna av anmälningarna för samtliga motiv är säkrare än för de främlingsfientliga/rasistiska, som i sin tur är säkrare än skattningarna för det transfobiska motivet. Därutöver är urvalsosäkerheten större vid detaljerade analyser inom ett hatbrottsmotiv (exempelvis av brottsplats eller tillvägagångssätt) jämfört med osäkerheten för det totala antalet identifierade anmälningar för motivet i fråga.

En lathund för beräkning av ett tvåsidigt 95-procentigt konfidensintervall samt exempel på hur man går tillväga finns i bilaga 2 (statistisk säkerhet) i årsboken. De förändringar som nämns i resultatdelen är statistiskt säkerställda om inget annat anges. Observera att konfidensintervallet

[65] Konfidensintervall i den här rapporten anger inom vilket intervall (skattningen plus/minus felmarginalen) det sanna värdet med 95 procents sannolikhet finns.

endast avser den osäkerhet som är kopplad till urvalsförfarandet och inte täcker in de andra felkällor som statistiken är behäftad med.

Jämförbarhet

I följande avsnitt redovisas jämförbarheten såväl mellan olika år som med annan relevant statistik. När man studerar utvecklingen av statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv eller jämför med annan statistik är det viktigt att ta hänsyn till nedanstående information för att på så sätt bedöma vilka slutsatser som kan göras om exempelvis ökningar eller minskningar i hatbrottsstatistiken.

Utveckling över tid

- Under 2004 genomförde Säkerhetspolisen ett omfattande metodutvecklingsarbete av datateknisk art som påverkade inhämtningsrutinerna. Metodförändringarna har i olika grad för de respektive motiven påverkat möjligheten att jämföra statistik med tidigare år än 2004. För främlingsfientliga och antisemitiska hatbrott är bedömningen att metodförändringen haft mindre betydelse, medan det för homofobiska hatbrott haft förhållandevis stor betydelse.
- Från och med 2006 har Brå det fulla ansvaret för insamling och bedömning av alla hatbrottsanmälningar. Trots ett nära samarbete med Säpo går det inte att utesluta att övertagandet fått konsekvenser för jämförbarheten med tidigare år. Bedömningen är dock att nivån på antalet redovisade hatbrott inte påverkats, men att övertagandet kan ha vissa konsekvenser när det gäller redovisning av huvudbrott, där Brå mer strikt hållit sig till huvudbrottsprincipen och valt brott med strängast straffskala.
- De islamofobiska hatbrotten särredovisades inte av Säpo, men en del av dem ingick tidigare sannolikt i redovisningen av främlingsfientliga hatbrott. När det fanns anmälningar med inslag av både främlingsfientlighet och islamofobi redovisades de under främlingsfientliga hatbrott. En övervägande majoritet av de islamofobiska hatbrotten år 2006 omfattas av enbart ett motiv – det islamofobiska, vilket innebär att de inte skulle ha redovisats som främlingsfientliga i tidigare års sammanställningar. Bedömningen är därför att jämförelser av nivån för främlingsfientliga hatbrott är möjlig med tidigare år än 2006.
- År 2007 tillkom nya uppgifter i hatbrottsstatistiken. När det gäller tillvägagångssätt lades allmänt klotter till. För uppgifter om på vilken plats hatbrottet har ägt rum lades sms och medier till. När det gäller uppgifter om relation mellan gärningsperson och utsatt lades kund/klient till. Detta gör att det kan vara svårt att jämföra enstaka kategorier för tillvägagångssätt, plats och relation.
- Under 2008 genomförde Brå en större definitionsförändring av vad som är ett hatbrott i hatbrottsstatistiken. Utöver främlingsfientliga hatbrott mot minoriteter, islamofobiska hatbrott, antisemitiska hatbrott och homofobiska hatbrott förändrades definitionen till att numera även omfatta främlingsfientliga hatbrott mellan minoriteter och mot majoriteten, övriga antireligiösa hatbrott, bifobiska hatbrott, heterofobiska hatbrott och transfobiska hatbrott. På grund av definitionsförändringen är det inte möjligt att utan vidare jämföra nivå-

erna för samtliga hatbrott och främlingsfientliga/rasistiska hatbrott med tidigare år. När det gäller islamofobiska, antisemitiska och homofobiska hatbrott har definitionsförändringen ingen betydelse, och jämförelser med tidigare år är därför möjliga.

- År 2011 inleddes ett effektiviseringsarbete. Redovisningen över målsägande och misstänkta utgick, likaså den regionala analysen av de anmälningar som polisen markerat som misstänkta hatbrott i RAR. Samma år ändrade kategorin övriga antireligiösa hatbrott namn till kristofobiska. Åren 2008–2010 ingick de kristofobiska i kategorin övriga antireligiösa hatbrott, men det visade sig att det kristofobiska motivet utgjorde den övervägande majoriteten (över 90 procent) av fallen.
- Inför 2012 års datainsamling genomfördes en större metodförändring i syfte att effektivisera statistiskproduktionen. Undersökningen har gjorts om från att vara en totalundersökning till att bli en urvalsundersökning. Urvalet skattas därefter till populationsnivå, det vill säga till en nivå som om samtliga polisanmälningar hade ingått i undersökningen. Brå bedömer att vid jämförelser över tid måste hänsyn tas till den osäkerhetsmarginal som uppstår med anledning av användningen av en urvalsundersökning.
- Som ett ytterligare led i effektiviseringsarbetet har de datainsamlingsmetoder som tillkom år 2008 rationaliserats bort, likaså möjligheterna för relaterade anmälningar att komma med i statistiken liksom anmälningar som inte fångats upp på annat sätt men som media uppmärksammat. Dessa förändringar bedöms ha mindre effekt på antalet identifierade hatbrottsanmälningar och har därför mindre betydelse vid jämförelser över tid.
- Varje år uppdateras sökordslistan genom att nya ord läggs till och gamla ord tas bort eller korrigeras. Listan med sökord utarbetades ursprungligen av Säkerhetspolisen. Sedan Brå tog över hatbrottsstatistiken har arbetet med att utveckla listan med sökord fortsatt. En årlig förändring av sökordslistan medför att urvalet inte är exakt detsamma varje år eftersom nya ord tillkommer och gamla ord försvinner. Brås bedömning är att detta inte har någon större betydelse för jämförbarheten eftersom språkbruket generellt förändras, och justeringarna i sökordslistan syftar till att följa dessa förändringar.

Identifierade hatbrottsanmälningar i jämförelse med NTU

Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv avser i denna rapport anmälningar registrerade år 2012, medan uppgifter om självrapporterad utsatthet för hatbrott utifrån Nationella trygghetsundersökningen (NTU) 2012 avser utsatthet under 2011. Därutöver skiljer sig undersökningarna åt, dels genom att NTU mäter utsatthet bland privatpersoner, medan de målsägande i hatbrottsanmälningarna kan vara såväl privatpersoner som exempelvis organisationer och församlingar, dels genom vilka brottstyper som undersöks. I statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv undersöks anmälningar avseende våldsbrott, olaga hot, ofredande, ärekränkning, hets mot folkgrupp, skadegörelse, klotter, olaga diskriminering och diverse övriga brott, medan NTU mäter privatpersoners utsatthet för hatbrott avseende misshandel, hot, trakasserier och rån (även de händelser som inte uppges vara polisanmälda). Den sistnämnda brottstypen undersöks inte i statistiken över poli-

sanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv, och trakasserier behöver inte utgöra brott.

Generellt är antalet hatbrottsmotiverade händelser som i NTU uppges vara polisanmälda fler än vad som framgår av hatbrottsstatistiken. Det torde framför allt bero på att NTU har förmåga att fånga upp en betydligt högre andel av alla hatbrott som sker och anmäls. Men även uppgifterna från NTU är behäftade med metodproblem. Ett sådant är att utsatta respondenter i NTU kan tro att brottet är polisanmält (om de varit i kontakt med polisen) fast det inte är det. Det kan även förekomma att den tillfrågade uppfattar det som socialt önskvärt att uppge att ett hatbrott är polisanmält. Händelser kan placeras fel i tiden eller förträngas, vilket betyder att den tillfrågade oavsiktligt också kan svara fel på grund av att hon eller han inte minns. När det ställs frågor om hatbrott kan det finnas en risk att drabbade inte vill berätta om händelserna. Dessutom kan det vara så att den utsatta upplever gärningen som ett hatbrott, men att den inte definieras så enligt hatbrottsstatistiken.[66] Risk finns därför för såväl över- som underrapportering av antalet brottsliga händelser.[67]

Identifierade hatbrottsanmälningar i jämförelse med annan kriminalstatistik

Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv är inte jämförbar med den officiella kriminalstatistiken avseende anmälda brott. Den redovisade enheten för hatbrotten är brottsanmälan och inte anmälda brott. En anmälan kan innehålla ett eller flera brott, och för hatbrott redovisas huvudbrottet, det vill säga brottet med strängast straffskala. Den officiella kriminalstatistiken för anmälda brott redovisar alla brott i anmälan.

Sedan 2007 redovisas även uppgifter om uppklarade hatbrottsanmälningar. Dessa uppgifter är inte heller jämförbara med den officiella statistiken över uppklarade brott av samma anledning som ovan, men även då det avser olika tidsperioder. I hatbrottsstatistiken redovisas beslut för de hatbrott som anmälts under ett visst år. I den officiella statistiken redovisas alla uppklaringsbeslut som gjorts under ett år, oavsett om brottet är anmält samma år eller under tidigare år.

En övergripande anledning till att hatbrottsstatistikens olika enheter inte definieras eller räknas på samma sätt som den officiella statistikens, exempelvis vid anmälda brott, är för att kunna behålla tidsserier och se utvecklingen över tid.

Resultatredovisning

Redovisningsenheter och variabler

I resultatdelen för de identifierade hatbrottsanmälningarna presenteras respektive hatbrottsmotiv – främlingsfientliga/rasisiska, antireligiösa (islamofobiska, antisemitiska, kristofobiska och övriga antireligiösa), homofobiska, bifobiska och heterofobiska, transfobiska samt hatbrott med tecken på koppling till högerextremism och nationalsocialism – i

[66] Brå (2007). Ett exempel är om en person utsätts för ett hatbrott på grund av funktionshinder.

[67] Brå (2013b, s. 19).

separata avsnitt. Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv sammanställs utifrån huvudbrottet (brottet med den strängaste straffskalan) i anmälningarna. De *redovisningsenheter* som presenteras är

- inkommen anmälan
- uppklarad anmälan[68].

Information om de redovisade grupperna presenteras utifrån ett antal variabler som beskriver det i anmälan upptagna brottet. I årsboken för hatbrott är de *variabler* som presenteras

- huvudbrott
- hatbrottsmotiv
- submotiv
- tecken på koppling till högerextremism eller nationalsocialism
- tecken på koppling till en specifik nationalsocialistisk organisation eller högerextrem grupp
- tillvägagångssätt
- plats
- relation mellan gärningsperson och utsatt
- uppklaringsbeslut
- regional indelning.

När man läser årsboken för hatbrott är det viktigt att ha i åtanke att många av redovisningarna innehåller små tal. Följden blir att procentuella förändringar kan bli mycket stora från år till år (det är inte ovanligt med skillnader på 30 procent eller mer) även om skillnaden i absoluta tal är liten. I redovisningen är det, på grund av låga tal, inte alltid möjligt att redovisa alla motiv eller variabler separat. Enligt lagstiftning får det inte finnas någon risk för att enskilda individer ska kunna identifieras i statistiken.[69] Om så är fallet måste antingen kategorier med låga tal sammanfogas eller döljas med ett kryss. Vissa låga tal kan dock redovisas om bedömningen är att ingen enskild individ kan identifieras. I årets rapport är redovisningen i större utsträckning än tidigare baserad på andelar, dessutom har fler kategorier slagits samman. Förändringen har införts dels med tanke på att dessa låga tal är skattade och därmed behäftade med en urvalsosäkerhet, dels för att tydligare lyfta fram de mer framträdande kategorierna för de olika hatbrottsmotiven och därmed ge en mer beskrivande presentation av vad som är karaktäristisk för respektive hatbrottsmotiv.

I redovisningen är antalen avrundade till närmaste tiotal i den löpande texten men är redovisade i exakt uppkastade antal i tabellerna.

Inkomna brottsanmälningar

Antalet inkomna anmälningar är de som framför allt polisen, men även andra hatbrottsutredande myndigheter, registrerat i sina ärendesystem

[68] Till grund för statistiken över uppklarade hatbrott ligger uppgifter från polis och åklagare. Uppgifter ur brottsanmälan sänds av den lokala polismyndigheten till Rikspolisstyrelsen (RPS). Åklagarnas brottsuppklarade beslut registreras i deras ärendehanteringssystem, Cåbra, för direkt leverans till Brå. Uppgifterna granskas, bearbetas och sammanställs sedan på Brå.

[69] Personuppgiftslagen (1998:204) och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) 24 kap. 8 §.

under kalenderåret 2012. Brotten kan dock ha begåtts under tidigare år. I årsboken över hatbrott redovisas större delen av statistiken i enheten *anmälan*. Det är enbart anmälningar med brott som begåtts i Sverige som redovisas. I tidigare års rapporter (före år 2002) fördes statistik även över antalet *anmälda brott,* vilket innebar en något högre nivå eftersom en brottsanmälan kan innehålla flera registrerade brott. Anledningen till att Säpo övergick till att redovisa anmälningar istället för brott var att de såg alla brotten på en anmälan som en händelse.

Uppklarade brottsanmälningar

Antalet uppklarade anmälningar är ett mått på polisens och åklagarens hantering av inkomna anmälningar. Begreppet uppklarat är polisiärt och innebär att anmälan om brott klarats upp, antingen genom att en person bundits till brottet eller att det på annat sätt klarats upp (se nedan). Uppklarade anmälningar innebär alltså inte att någon behöver ha dömts för brottet eller brotten i anmälan. Redovisningen utgår från de beslut som fattats avseende huvudbrottet i anmälan och som bedömts vara hatbrott. Redovisningen skiljer sig från den officiella statistiken över uppklarade brott genom att man enbart utgår från hur de anmälningar som registrerats år 2011 klarats upp utifrån slutredovisningsuppgifter från polis och åklagare fram till 5 april 2013. I den officiella statistiken redovisas istället de polisanmälda brott som klarats upp *under redovisningsåret*. Detta sätt att beräkna uppklarade anmälningar påverkas av tidpunkten för statistiksammanställningen.

Uppklarade brott redovisas i två kategorier:

- *Personuppklarade* hatbrott innebär att en person har bundits till brottet genom
  - *åtal*
  - *strafföreläggande* eller
  - *åtalsunderlåtelse*.
- *Tekniskt uppklarade* hatbrott innebär att ärendet har avslutats av någon av följande anledningar:
  - *Brott kan inte styrkas*.
  - Bedömning har gjorts att *händelsen inte utgör ett brott*.
  - *Den misstänkta personen är inte straffmyndig*.
  - *Övriga tekniskt uppklarade*. Exempelvis att angivelse saknas eller har återkallats eller att åtal ej av särskilt skäl är påkallat ur allmän synpunkt.

I avsnittet redovisas även hur stor andel av anmälningarna som är ouppklarade vid det aktuella tillfället för urvalsdragningen. Ett brott är ouppklarat när det är

- *under utredning*, vilket innebär att det inte tagits något beslut avseende det anmälda brottet.
- *Övriga ouppklarade* innebär exempelvis att spaningsuppslag saknas eller att brottet uppenbart ej går att utreda. Ytterligare ett exempel på när ett brott är övrigt ouppklarat är när den misstänkte efter utredning visat sig vara oskyldig eller inte längre är misstänkt.

Huvudbrott

I arbetet med att granska och bedöma de utselekterade anmälningarna väljs ett huvudbrott för varje hatbrottsanmälan som sedan redovisas. Med huvudbrott avses här det brott i anmälan som har den strängaste straffskalan och där motivet har bedömts vara relevant för denna kartläggning. Förutom att antalet hatbrott givetvis blir något lägre när enbart huvudbrottet kodas blir effekten att lindrigare brott tenderar att underskattas. Utöver huvudbrott kodas även de bibrott som bedöms som hatbrott. Bibrott redovisas dock inte i statistiken. I år har uppskattningsvis 1 700 bibrott identifierats, vilket tillsammans med huvudbrotten innebär sammanlagt 7 218 brott. De vanligaste bibrotten var olaga hot och ofredande (37 procent av samtliga bibrott) följt av ärekränkning (30 procent). Dessa brottstyper underskattas således i statistiken.

Motiv

En anmälan kan innehålla flera hatbrottsmotiv. I dessa fall är riktlinjen att gå på det mest *framträdande* motivet och därmed välja *ett*. De motiv som bedöms ligga bakom brottet har delats in i följande varandra uteslutande kategorier:

- främlingsfientliga/rasistiska, mot minoriteter
- främlingsfientliga/rasistiska, mellan minoriteter
- främlingsfientliga/rasistiska, mot majoriteten
- antisemitiska
- islamofobiska
- kristofobiska
- andra antireligiösa
- homofobiska
- bifobiska
- heterofobiska
- transfobiska.

De olika motiven grupperas och redovisas i separata avsnitt med avseende på nivå och utveckling, brottsstruktur, tillvägagångssätt, plats, relation mellan gärningsperson och utsatt samt uppklarade brottsanmälningar.

Submotiv

Vid främlingsfientliga/rasistiska hatbrott redovisas även två submotiv som rör hatbrott mot afrosvenskar och romer efter följande kategorier:

- afrofobiska hatbrott
- antiromska hatbrott.

Submotiven särredovisas i kapitlet om främlingsfientliga/rasistiska hatbrott med avseende på nivå, brottsstruktur, tillvägagångssätt, relation mellan gärningsperson och utsatt samt uppklarade hatbrottsanmälningar.

Anmälningar med tecken på koppling till högerextremism och nationalsocialism/koppling till organisation

I statistiken särredovisas anmälningar som uppvisar tecken på koppling till högerextremism och nationalsocialism[70], samt om koppling finns till en sådan typ av organisation. Hatbrottsanmälningar indelas i följande tre kategorier:

- Anmälningar där koppling till högerextremism eller nationalsocialism saknas (*vardagsbrott*).
- Anmälningar där det finns *tecken på koppling till högerextremism eller nationalsocialism*.
- Anmälningar där det *finns tecken på koppling till specifika nationalsocialistiska organisationer eller högerextrema grupper*.

Anmälningar med koppling till en specifik nationalsocialistisk organisation eller högerextrem grupp är indelande enligt följande:

- *Svenska Motståndsrörelsen/Nationell Ungdom (SMR)*
- *Svenskarnas Parti (SvP)*[71]
- *övriga grupper*.

Hatbrott med tecken på koppling till högerextremism och nationalsocialism redovisas i ett separat avsnitt med avseende på nivå och utveckling, hatbrottsmotiv, brottsstruktur, koppling till organisation, tillvägagångssätt, plats, relation mellan gärningsperson och utsatt, samt uppklarade brottsanmälningar.

Tillvägagångssätt vid brotten

Denna kategori beskriver tillvägagångssättet vid brottet.[72] I årsboken för hatbrott redovisas tillvägagångssätt under respektive motivavsnitt. I resultatavsnitten finns också en grövre indelning i tre kategorier för att sammanfoga liknande grupper. Tillvägagångssätt indelas enligt följande:

Fysisk kontakt
1. *Direkt mot person, fysisk kontakt*

Närhet
2. *Direkt mot person, ej fysisk kontakt*

Distans
3. *Allmänt klotter*
4. *Internet*
5. *Medier*
6. *Postbrev*
7. *Sms*
8. *Telefon*
9. *Övrigt.*

[70] I tidigare rapporter hette denna kategori ”vit makt-ideologiskt motiverade hatbrott”.

[71] Svenskarnas Parti hette Folkfronten fram till november 2009.

[72] För beskrivningar av variabelvärdena avseende tillvägagångssätten, se bilaga 4.

Plats

Kategorin plats beskriver var brottet ägt rum. I årsboken för hatbrott redovisas plats under respektive motiv.[73] Plats indelas i tolv grupper enligt följande:

1. *Arbetsplats*
2. *Hem*
3. *Internet*
4. *Offentliga transportmedel*
5. *Nöjesplats*
6. *Religiös plats*
7. *Skola*
8. *Medier*
9. *Sms*
10. *Telefon*
11. *Allmän plats*
12. *Övriga platser*
13. *Uppgift saknas.*

Relation mellan gärningsperson och utsatt

Kategorin relation beskriver förhållandet mellan gärningspersonen och den utsatte.[74] I årsboken för hatbrott redovisas relation under respektive motivavsnitt. I resultatavsnitten finns även en indelning i fyra grövre kategorier för att sammanfoga liknande grupper. Relation indelas enligt följande:

Närstående
1. *Gift/partner/sambo*
2. *Före detta partner*
3. *Släkt*
4. *Vänner/bekanta*

Ytligt bekant
5. *Kollega*
6. *Skolkamrat*
7. *Granne*
8. *Känd person/grupp*

Obekant
9. *Kund/klient*
10. *Serviceperson*
11. *Okänd person*

Uppgift saknas
12. *Uppgift saknas.*

[73] För beskrivningar av variabelvärdena avseende av plats, se bilaga 4.

[74] För beskrivningar av variabelvärdena avseende relation mellan gärningsperson och utsatt, se bilaga 4.

Regional indelning

I årets rapport redovisas hatbrottsanmälningar på länsnivå samt på kommunnivå för kommuner med minst 20 skattade anmälningar. Redovisningen över hatbrottsanmälningar på länsnivå baseras på vid vilken polismyndighet anmälan har registrerats, medan kommunredovisningen baseras på var brottet har begåtts. Statistik över den länsvisa medelfolkmängden för 2012 baseras på uppgifter från Statistiska Centralbyrån (SCB). I kapitel 13 (regional fördelning) i årsboken redovisas och analyseras den regionala fördelningen på läns- och kommunnivå samt för de tre storstadskommunerna (Stockholm, Göteborg, Malmö). I bilaga 1 (läns- och kommuntabeller) i årsboken redovisas den regionala fördelningen för de identifierade hatbrottsanmälningarna uppdelat på hatbrottsmotiv och brottstyp (tabell B1.1 och B1.2) samt kommuner med minst 20 skattade anmälningar (tabell B1.3).

Referenser

Berk, Ricard, A., Boyd, Elizabeth, A. och Hamner, Karl, M. (2003). Thinking more clearly about hate–motivated crimes. I: *Hate and bias crime: a reader*. New York: Routledge.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2002). *Hatbrott. En uppföljning av rättsväsendets insatser*. Rapport 2002:9. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2004). Olaga diskriminering. I: *Brottsutvecklingen i Sverige 2001–2003*. Rapport 2004:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2006). *Hatbrott 2005. En sammanställning av polisanmälningar med främlingsfientliga, antisemitiska, homofobiska och vit makt-ideologiska motiv*. Webbrapport 2006:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2007). *Hatbrott 2006. En sammanställning av polisanmälningar med främlingsfientliga, islamofobiska, antisemitiska och homofobiska motiv*. Rapport 2007:17. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2008). *Diskriminering i rättsprocessen. Om missgynnande av personer med utländsk bakgrund*. Rapport 2008:4. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2013a). *Nationella trygghetsundersökningen 2011. Om utsatthet, trygghet och förtroende*. Rapport 2012:2. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2013b). *Nationella trygghetsundersökningen 2012. Teknisk rapport*. Rapport 2013:2. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2013c). *Brott bland ungdomar i årskurs nio. Resultat från Skolundersökningen om brott åren 1995–2011*. Rapport 2013:3. Stockholm. Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2013d). *Skolundersökningen om brott 1995–2011. Teknisk rapport*. Rapport 2013:4. Stockholm. Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2013e). *Hatbrott 2012. Statistik över självrapporterad utsatthet för hatbrott och polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv. Rapport 2013:16*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Forum för levande historia (2006). *En studie av homofoba hatbrott i Sverige*. Författare: Tiby, Eva. Stockholm: Forum för levande historia.

Gerstenfeld, Phyllis B. (2003). *Hate crimes. Causes, Controls and Controversies*. London: Sage.

Green Donald P., McFalls Laurence H. och Smith Jennifer K. (2003). Hate crime: An emergent research agenda. I: *Hate and bias crime: a reader*. New York: Routledge.

Hall, Nathan (2005). *Hate crime*. Cullompton, Devon: Willan.

Justitiedepartementet (2006). *En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009*. Skr. 2005/06:69. Stockholm: Riksdagen.

Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, HomO (2008). *HomO:s KommunHandbok – en vägledning för dig som arbe-*

tar med brottsförebyggande verksamhet. Hämtat den 14 april 2008 från http://www.homo.se/upload/homo/pdf_homo/Kommunwebben_pdf_brottsforebyggande.pdf

Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, DO (2007). *Att färgas av Sverige – om unga svartas upplevelser av rasism och diskriminering*. Författare: Kalonaityté, Viktorija, Kawesa, Victoria och Tedros, Adam. Stockholm: Ombudsmannen mot etnisk diskriminering.

Petrosino, Carolyn (2003). Connecting the past to the future. Hate crime in America. I: *Hate and bias crime: a reader*. New York: Routledge.

Regeringskansliet (2006). *Sveriges sjuttonde och artonde rapport till FN:s Kommitté för avskaffande av rasdiskriminering*. Stockholm: Fritzes.

Statskontoret (2011). *Brå och kriminalstatistiken*. Hämtad den 27 april 2013 från http://www.statskontoret.se/upload/Publikationer/2011/201115.pdf

Säkerhetspolisen, Säpo (2001). *Brottslighet kopplad till rikets inre säkerhet 2000*. Rapport från Säkerhetspolisen. Stockholm: Säkerhetspolisen.

Säkerhetspolisen, Säpo (2005). *Brottslighet kopplad till rikets inre säkerhet 2004*. Rapportserie 2005:4. Stockholm: Säkerhetspolisen.

Tiby, Eva (1999). *Hatbrott?: homosexuella kvinnors och mäns berättelser om utsatthet för brott*. Stockholm: Stockholms universitet, Kriminologiska institutionen.

Tiby, Eva (2007). Att studera hatbrott. I Brottsoffermyndighetens nyhetsbrev. *Hot, våld och fördomar*. Nummer 2 2007. s. 7–8.

Bilagor

Bilaga 1. Sökordslista 2012

11-sep
*invandrare
*neger
adopt*
afgan
afghan
afrika*
al qaida
alah
alban*
algeriet
alk*ida*
allah
alq*ida*
antiafa*
antijudisk*
antirasist*
antisem*
antisionis*
apa
aparth*
apjävel
apland*
apor
arab*
arbeit macht frei*
arier*
arisk*
aryan*
asiat*
asylsökande
auschwitz
bananbåt*
bananrepu*
begravningsplats*
bevara sverige svenskt
bisexu*
blackey
blate
blatt*
blood*
blåneger
bombare
bosnisk
brasilian*
breivik
brejvik
bss
buddh*
burka
burkha
buttboy
bög*
bön
bönehus
bönematta
chile*
chingchong
cigenar*
colombia
combat
dansk
*davidsstjärna**
diskrimin*
dragking
dragqueen
etnic*
etnis*
extremhög*
fag
faget
faggot
fagot
fags
fasci*
fatwa
femin*
fikus*
finland*
finndj*
finne
finnjävel*
finnpaj*
finsk*
fjolla
flata*
flator*
flygplanskapare
flykting*
folkfront*
främling*
främlingar
fundamentalist
färgad*
förintelse*
församling
gay*
gestapo*
grisblod
guling
gypsy
hakkors*
hakors
hans make
hans man*
hans pojkvän*
harkors
hatbrott*
hatmotiv
hbt
HBTperson*
hbtq
hedersm*
heil*
helig
helsingborgskampanjen
hemland*
hennes flickvän*
hennes fru*
hetero*
*hijab**
hindu*
hitler*
homo*
honour
hottentott
hudfär*
hustrumisshandlare
huvudbonad
huvudduk
härkomst
högerext*
högermilj*
ickesvensk*
imam
indian
indie*
info 14
info14
integration
intergender
intersex
invandr*
irak*
iran*
iraqs
islam*
israel
jehovas
jesus*
judar*
jude*
judin*
judisk*
jugge*
jugoslav*
kackerlacka
*kanack**
karikatyr
kelterkors*
kines*
kkk
klux
kongo
koran*
korea*
kosovo
kristen*
kristna
kulturberikare
kurd*
kvinnoförtryck*
kyrka*
könsbyte
könsidentitet
könsuttryck
lappjävel*
latinam*
latino
lebb*
lesbian
lesbisk*
lespisk*
liban*
libyen
läbb
läspiska
massinvandring*
mecka
mekka
midgård*
minneslund
molla
monkey
moske
moskè
moske*
moské*
moskè*
mulatt
mulla
muslim*
musse
musslim
mångfald
mångkultur*
mörkh*
mörkhudad
nasis*
nasistisk
nasse*
nassist*
*Nationaldemokrat**
nationalsocialist*
nationalsocialistisk front*
nationell ungdom*
nazi*
nd
ndu
near bin, laden
near black, bastard
near black, power
near go, home
near mörk*, hud*
near mörk*, hy*

near profet*, mohammad
near profet*, mohammed
near profet*, muhammad
near profet*, muhammed
near regnbågs*, flagg*
near res,hem
near resande, folk
near sexuell*, läggn*
near svart*, hudfärg*
near svart*, hy*
near svarta, djävel
near svarta, jävel
near svensk*, zo*
near svenskarnas, parti
near white, power
neger*
negger
negrar
negre*
negro*
neiger
nigeria*
nigger*
niggro
nikab
niqab
nordisk
ns
nsf*
nyfasc*
nynasist
nynaz*
nysvensk*
ortodox
osama
palestin*
partnerskap*
patriot*
persisk*
pingst*
polack*
polen*
politiskt inkorrekt
pride
profet
propag*
qx
rahowa
rasförrädare*
rasisitisk
rasism*
rasist*
rasmix*
rasse
rassist*
rastistisk
realisten
relig*
rfsl*
rfsu*
rikets sal
romer*
romsk*
russians
rwanda
ryssdjävlar*
röding*
salemfonden*
samfund
samkön*
satanist*
sd
semit*
serb*
sharia
shia
shiamuslim
sieg
sigenare
sion*
sjal
självmordbombare
självmordsbombare
skinhead
skinnskall*
slöja
slöjan
smr
smygbög
somal*
SS
stjärtgosse
straffskärpning*
sunni*
svart skalle
svartdjävul*
svarting*
svartjävul*
svartskall*
swastika
svastika*
svennar
svenne*
svennig
svenska motståndsrörelsen*
svenskfientlig*
svenskhatare*
svenskjä*
svensksvin*
sverigedem*
synag*
syrian*
särbehandlad
tai
taliban*
tattar*
terrorist
thai*
transa
transexu*
transgender
transperson
transsexu*
transvestit*
troende
trosbekännelse
turban
turk*
tyskland
ungrare
ursprung
ursvensk*
usama
utländsk*
utlänning*
utlänsk*
utöja
utöya
uzbekistan
vam
wasak*
vasakärven
white
White Pride World Wide
vit makt*
vit revolution
viting
vitryssl*
vitskalle
vitt ariskt motstånd
WPWW
zienar*
zigen*
zog
åk hem
åk tillbaka
äckelflata*
öststat*

* betyder att ordet trunkerats, det vill säga, att alla möjliga former av ordet söks efter *.
near: avser två sökord som ska ligga nära varandra i texten för att markeras.
Kursiverade ord avser ord som tillkommit från och med år 2012.

Bilaga 2. Urval av brottskoder

Brottskoderna nedan utgör det urval av brottskoder som genomsöktes 2012 för att fånga upp anmälningar med möjliga hatbrottsmotiv.

Mord
Brottskoder: 0303–0304 och 0307–0313.

Misshandel/grov misshandel
Brottskoder: 0355–0358, 0365–0367, 0375–0378, 0385–0388, 1701–1704, 1706, 9301–9356.

Olaga hot samt ofredande
Brottskoder: 0405–0408, 0413–0414, 0426–0429, 1705.

Ärekränkningsbrott
Brottskod: 0501.

Skadegörelse
Brottskoder: 1201–1203, 1205–1206.

Klotter
Brottskoder: 1208–1209.

Hets mot folkgrupp
Brottskod: 1604.

Olaga diskriminering
Brottskod: 1605.

Övriga brott
Brottskoder: 0000, 0430-0431, 0440-0443, 1301–1304, 1606, 1709–1710, 2002, 2201-2204, 4007–4010, 4013, 4023, 4028, 4030, 9001.

Bilaga 3. Enkät om polismyndigheternas arbete mot hatbrott år 2012

Bakgrund

Brottsförebyggande rådet (Brå) har blivit utnämnd som nationell kontaktpunkt för hatbrott till *The Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR)*[75] av Justitiedepartementet. ODIHR:s uppdrag är att samla in tillförlitlig officiell statistik kring hatbrott.[76] Brå har i uppdrag att samla in information årsvis om hatbrott i Sverige samt att skicka denna information efter en sammanställning till ODIHR.

Fylla i enkäten

Vänligen fyll i nedanstående enkät i samarbete med relevanta aktörer inom er polismyndighet. Svaren representerar respektive polismyndighet och är därför inte anonyma. Enkäten är uppdelad i två delar, där en första del frågar om arbetet mot hatbrott på myndigheten, utbildning och samverkan med olika aktörer, medan den andra delen mer i detalj frågar om projekt som bedrivits som rör hatbrott. Tidsperioden som den första delen av frågorna behandlar är enbart **år 2012.**

Hur kommer informationen att användas?

Informationen som samlas in om hatbrott kan komma att användas i Brås kommande rapporter om hatbrott, men framförallt kommer informationen som mottas av ODIHR att redovisas i ODIHR-rapporter och på två hemsidor om lagstiftning[77] och hatbrott.[78] Uppgifter som lämnas enligt denna enkät kommer att hanteras i enlighet med sekretesslagens (SFS 1980:100) bestämmelser.

På förhand tack för din medverkan!

1. ARBETE MOT HATBROTT ÅR 2012

1. Ange antalet personer som arbetar heltid med hatbrottsrelaterade frågor vid polismyndigheten.

[75] http://www.osce.org/odihr

[76] Enligt beslut från Ministerrådet Nr. 4/03 och 10/05 om tolerans och icke-diskriminering.

[77] http://www.legislationline.org

[78] TANDIS (the Tolerance and Non-Discrimination Information System) http://tandis.odihr.pl/index.php?p=country,swe

2. Har polismyndigheten en definition av hatbrott? Om nej, fortsätt med fråga 4.

☐ Ja
☐ Nej

3. Om ja → beskriv hur ett hatbrott definieras på myndigheten eller **bifoga dokumentation på hur definitionen ser ut.**

4. Har polismyndigheten skriftliga instruktioner för att identifiera hatbrottsmotiv vid en anmälan? Om nej, fortsätt med fråga 6.

☐ Ja
☐ Nej

5. Om ja → beskriv kort de skriftliga instruktionerna eller **bifoga dokumentation på hur instruktionerna ser ut.**

6. Används RAR-fältets information för att föra hatbrottsstatistik, göra kartläggningar, analysera brottstrender m.m.? Om nej, fortsätt med fråga 8.

☐ Ja
☐ Nej

7. Beskriv hur RAR-fältets information används.

8. Samverkar polismyndigheten med andra samhällsaktörer (t.ex. andra myndigheter, ideella organisationer) för att förebygga, uppmärksamma och sprida kunskap om hatbrott?

☐ Ja
☐ Nej

9. Samverkar polismyndigheten, i dessa frågor, med organisationer som kan erbjuda brottsofferstöd?

☐ Ja
☐ Nej

10. Har polismyndigheten genomfört åtgärder under år 2012 för att fler brottsoffer ska anmäla hatbrott?

☐ Ja
☐ Nej

11. Har polismyndigheten utbildat personalen om hatbrott under år 2012?

☐ Ja
☐ Nej

12. Planerar polismyndigheten utbilda personalen om hatbrott under år 2013?

☐ Ja
☐ Nej

13. Vilka mål har polismyndigheten för att förbättra arbetet mot hatbrott?

2. PROJEKT SOM RÖR HATBROTT UNDER ÅR 2012

14. Har polismyndigheten arbetat med projekt/initiativ som *rör hatbrott under år 2012* inom något/några av dessa områden? Var vänlig och kryssa i en eller flera rutor.

☐ Förbättrad data/informationsinsamling
☐ Arbete med att öka anmälningsbenägenheten vid hatbrott
☐ Arbete med att öka förtroendet för rättsväsendet
☐ Utbildningssatsningar i rättsväsendet
☐ Brottsofferstöd

3. PROJEKTBESKRIVNINGAR

Bifoga också de rapporter/dokumentation som finns på svenska samt gärna om det finns sammanfattat på engelska.

15. Var vänlig och skriv en kort summering av de projekt/initiativ som rör hatbrott enligt formatet nedan (se bifogade mallar):

- Projektet/initiativets *namn*
- Projektets *tidsperiod* (startdatum och slutdatum)
- Vilket *område* rör projektet
- På vilken *nivå* projektet genomförts (lokal, regional eller nationell nivå)
- Vilken *typ av aktör* som initierat projektet (exempelvis regering, myndighet, ideell organisation m.m.) och namnet på aktören.
- Vilken *påverkan/effekt* projektet haft/kan komma att ha
- En *sammanfattning* av projektet

1. Projektet/initiativets *namn*

Projektets *tidsperiod*

Vilket *område* rör det här projektet
☐ Förbättrad data/informationsinsamling
☐ Arbete med att öka anmälningsbenägenheten vid hatbrott
☐ Arbete med att öka förtroendet för rättsväsendet
☐ Utbildningssatsningar i rättsväsendet
☐ Brottsofferstöd

På vilken *nivå* genomfördes projektet? Vänligen kryssa i samtliga rutor som stämmer.
☐ Lokal
☐ Regional
☐ Nationell

Var vänlig och specificera *nivån*.

Vilken *typ av aktör* initierade projektet? Vänligen kryssa i samtliga rutor som stämmer.
☐ Regering
☐ Myndighet
☐ Ideell organisation
☐ Övrig aktör

Var vänlig och specificera *namnet* på aktören.

Vilken *påverkan/effekt* har/kan projektet komma att ha?

Beskriv kortfattat projektet *(sammanfattning)*

Bilaga 4. Metod

Tillvägagångssätt vid brotten

Kategorin tillvägagångssätt beskriver tillvägagångssättet för brottet. I resultatavsnitten i hatbrottsrapporten finns även en grövre indelning för att presentera huvudgrupperna. De tre huvudgrupperna är *fysisk kontakt* (kategori 1), *ej fysisk kontakt* (kategori 2) och *distans* (kategori 3–9). Tillvägagångssätt indelas enligt följande:

1. *Direkt mot person, fysisk kontakt*
Kategorin väljs om det uppstår fysisk kontakt, exempelvis att gärningspersonen knuffat, spottat eller tagit strypgrepp på den utsatta och brottet är direkt riktat mot en person eller väl avgränsad grupp (ett par eller en familj). Exempel på brottstyper för detta alternativ kan vara mord, misshandel, ofredande[79] eller våld mot tjänsteman.

2. *Direkt mot person, ej fysisk kontakt*
Kategorin väljs om det inte uppstår fysisk kontakt men brottet är direkt riktat mot en person eller en väl avgränsad grupp (ett par eller en familj) exempelvis genom att gärningspersonen hotat och skrikit mot den utsatta eller klottrat slagord på den utsattas bil. Exempel på brottstyper för denna kategori är olaga hot, ofredande[79], ärekränkning och olaga diskriminering.

3. *Allmänt klotter*
Kategorin väljs om brottet har förmedlats via klotter och inte är riktat direkt mot en person eller väl avgränsad grupp (ett par eller en familj). Exempelvis nedsättande ord som ”jävla neger” på en busskur.

4. *Internet*
Kategorin väljs om brottet har förmedlats via internet. Det inkluderar e-post, hemsidor, Facebook och chatt på exempelvis MSN. Exempel på vanliga brottstyper för alternativet är olaga hot, ofredande, ärekränkning och hets mot folkgrupp.

5. *Medier*
Kategorin väljs om brottet förmedlas via radio, tv eller tryckt press.

6. *Postbrev*
Kategorin väljs om brottet förmedlas via brevlåda/postfack och kan utgöras av såväl brev som reklamblad eller annat tryckt material. Klisterlappar och affischer på väggar och dörrar ingår däremot inte utan faller under kategorin övrigt.

---

[79] Ofredande kan utgöras av flera olika slags ageranden exempelvis bespottning eller en knuff som inte anses utgöra misshandel men som innebär fysisk kontakt mellan gärningspersonen och den utsatta. Men ofredande kan även innebära häcklande eller allmänt störande beteende utan fysisk kontakt.

7. *Sms*
Kategorin väljs om brottet förmedlas via sms eller mms.

8. *Telefon*
Kategorin väljs om brottet förmedlas i tal via fast telefon, mobiltelefon eller telefonsvarare.

9. *Övrigt*
Kategorin övrigt väljs när brottet utförts på ett sätt som inte ryms i ovanstående kategorier. Det kan exempelvis vara affischering eller placering av klisterlappar. Exempel på brottstyper i denna kategori är skadegörelse eller hets mot folkgrupp.

Plats

Kategorin plats beskriver den plats där brottet begicks. Kategoriseringen avser den målsägandes perspektiv – är det exempelvis en dörrvakt på en krog som blir utsatt för ett hatbrott kodas brottsplatsen som arbetsplats och inte nöjesplats. Plats indelas i tolv kategorier enligt följande:

1. Arbetsplats
Brottet sker på eller i anslutning till arbetsplatsen.

2. Hem
Brottet sker i eller i nära anslutning till det egna hemmet. I villa och radhus inkluderas hus och trädgård. För flerfamiljshus inkluderas lägenhet, balkong, uteplats samt trapphus. Däremot kodas källare, vind och tvättstuga som övrig plats.

3. Internet
Om tillvägagångssättet kodas som internet kodas platsen automatiskt som internet.

4. Offentliga transportmedel
Brottet sker på eller i anslutning till offentliga transportmedel, det vill säga all form av kollektivtrafik, såsom buss, tunnelbana, spårvagn, färjetrafik och tåg. Även taxi, Finlandsfärja och flygplan räknas in i denna kategori.

5. Nöjesplats
Brottet sker på eller i anslutning till nöjesplats där alkohol serveras, med vilket avses fysiska lokaler såsom restauranger, nattklubbar eller barer. Festivaltält, öltält och andra platser av mer temporär karaktär kodas istället som övrig plats.

6. Religiös plats
Brottet sker på eller i anslutning till religiösa platser, såsom synagogor, moskéer, kyrkor, begravningsplatser eller församlingshem.

7. Skola
Brottet sker i skolan eller på skolgården. Med skola avses alla former av skolverksamhet, såsom förskola, grundskola, gymnasium, högskola och folkskola.

8. Medier
Om tillvägagångssättet kodas som medier kodas platsen automatiskt som medier.

9. Sms
Om tillvägagångssättet kodas som sms kodas platsen automatiskt som sms.

10. Telefon
Om tillvägagångssättet kodas som telefon kodas platsen automatiskt som telefon.

11. Allmän plats
Brottet sker på en allmän plats utomhus, exempelvis på gatan, på ett torg eller i en park.

12. Övriga platser
Brottet sker på en plats, oftast inomhus, som inte ryms i ovanstående kategorier, exempelvis en annan persons hem, snabbmatsställe, träningslokal, café, butik, garage, tvättstuga, källare, vind, tillfälliga öltält med mera.

13. Uppgift saknas
Väljs när det inte framgår på vilken plats som brottet ägt rum.

Relation mellan gärningsperson och utsatt

Kategorin relation beskriver förhållandet mellan gärningspersonen och den utsatta. I resultatavsnitten i hatbrottsrapporten finns även en indelning i fyra huvudgrupper för att sammanfoga liknande kategorier. De fyra huvudgrupperna är *närstående* (kategori 1–4), *ytligt bekant* (kategori 5–8), *obekant* (kategori 9–11) och *uppgift saknas* (kategori 12). Relation indelas enligt följande:

1. Gift/partner/sambo
2. Före detta partner
Gärningspersonen är den utsattas före detta partner eller den nya partnerns ex-partner.
3. Släkt
Inbegriper både nära familj och avlägsen släkting. Kan även tillhöra partnerns familj.
4. Vänner/bekanta
Inbegriper alltifrån en ytlig bekant till nära vän.
5. Kollega
Gärningspersonen är en arbetskamrat från den utsattas arbetsplats, gäller även chefer.
6. Skolkamrat
7. Granne
8. Känd person/grupp
Den utsatta känner igen gärningspersonen till namn eller utseende och denna tillhör inte någon av kategorierna 1–7. Det kan exempelvis vara en bekants bekant eller ett välkänt ansikte/namn. Kategorin används även

när hatbrott begås av kända nationalsocialistiska eller högerextrema grupper.

9. Kund/klient

Förekommer exempelvis när den utsatta är butiks- eller restaurangpersonal, ordningsvakt, polis, busschaufför, myndighetsutövare, hyresvärd med mera.

10. Serviceperson

Gärningspersonen står i någon bemärkelse i serviceposition till den utsatta. Exempelvis butikspersonal, restaurangpersonal, banktjänstemän, ordningsvakter, poliser med flera.

11. Okänd person

Gärningspersonen är helt okänd för den utsatta, såväl till namn som utseende.

12. Uppgift saknas

Det framgår inte i anmälan vilken typ av förhållande som råder mellan gärningsperson och utsatt.

Bilaga 5. Metodförändring år 2012

Bakgrund

Regeringen har uttryckt önskemål om att hatbrottsstatistiken ska framställas på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt. Statskontoret konstaterade i sin granskning av Brås statistikverksamhet[80] 2011 att metoden var kostnadskrävande och borde ses över, vilket ledde till ett krav på att redovisa åtgärder för ökad effektivitet i regleringsbrevet för Brå avseende år 2012.[81] Inför årets produktionsomgång har därför en större metodförändring genomförts avseende datainsamlingsmetoden och granskningsarbetet.

Sammanfattningsvis har statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv gjorts om från att vara baserad på en totalundersökning till att vara baserad på en urvalsundersökning. Därutöver har kompletterande datainsamlingssteg[82] och tidskrävande arbetsmetoder[83] som har bedömts göra marginell skillnad på resultatet rationaliserats bort. I denna bilaga förklaras metodförändringen i detalj.

Föregående datainsamlingsmetod och granskningsarbete

Metoden för att identifiera hatbrottsanmälningar utarbetades ursprungligen av Säkerhetspolisen (Säpo) i början av 90-talet. Metoden bygger på sökningar och manuella granskningar av polisanmälningar avseende brottstyper som Säpo ansåg relevanta för hatbrott. Brottsförebyggande rådet (Brå) övertog ansvaret för hatbrottsstatistiken 2006 och utvecklade då ett eget systemstöd för att söka fram, granska och koda polisanmälningar med möjliga hatbrottsmotiv. Metoden ändrades dock inte. I samband med en definitionsförändring år 2008 av vad som avses med hatbrott i hatbrottsstatistiken kompletterades datainsamlingen med ytterligare två datainsamlingssteg. I ett andra steg granskades samtliga anmälningar avseende hets mot folkgrupp och olaga diskriminering, det vill säga även dem som inte fångades upp vid genomsökningen. I ett tredje steg matchades den preliminära statistiken från de två föregående stegen mot de polisanmälningar som polismyndigheterna hade markerat som misstänkta hatbrott i RAR. De anmälningar som polisen markerat som misstänkta hatbrott men som Brå inte fångat upp och identifierat som hatbrott granskades i detta steg. Därutöver bevakades medias rapportering om hatbrott. Dessa fall söktes sedan fram bland anmälningarna och kodades in som hatbrott om de överensstämde med Brås definition. Slutligen kunde ytterligare hatbrott fångas in genom relaterade anmälningar

[80] Statskontoret (2011).

[81] Direktiven för Brå gällande hatbrottsstatistiken i regleringsbrevet för budgetåret 2012 ändrades från att Brå skulle redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att *utveckla* statistiken till att Brå ska redovisa vilka åtgärder som gjorts för att *effektivisera* produktionen av statistiken.

[82] Granskning av samtliga anmälningar avseende hets mot folkgrupp och olaga diskriminering samt anmälningar som polisen har markerat som misstänkta hatbrott i sitt ärendehanteringssystem för att ta upp en anmälan.

[83] Att ringa polisens utredare för kompletterande information, granska och koda in relaterade anmälningar och söka anmälningar via pressklipp.

som inte redan fångats upp genom insamlingsstegen, förutsatt att de anmäldes under det aktuella året.

De anmälningar som fångades upp under dessa tre datainsamlingssteg granskades manuellt i tre steg av två utredare. Bedömningsunderlaget utgjordes av all information som framkom i polisanmälan, främst information i anmälans fritext. Vid svårbedömda fall fördes diskussion mellan de utredare som kodade innan beslut togs. Om informationen i anmälan var otillräcklig kontaktades ansvarig utredare eller någon av Brås kontaktpersoner hos polismyndigheterna avseende hatbrott för att få ytterligare information. I dessa fall användes information från exempelvis förhör och vittnesutsagor.

I figur B5.1 ges en schematisk bild av datainsamlingsmetoden och det manuella granskningsarbetet så som det var utformat före effektiviseringsarbetet. Denna kan jämföras med figur B5.2 som ger en bild av datainsamlingsmetoden och granskningsarbetet efter metodförändringen. Nedan förklaras de olika delarna av effektiviseringsarbetet i separata avsnitt.

Figur B5.A. Schematisk bild av datainsamlings- och granskningsarbetet före effektiviseringsarbetet.

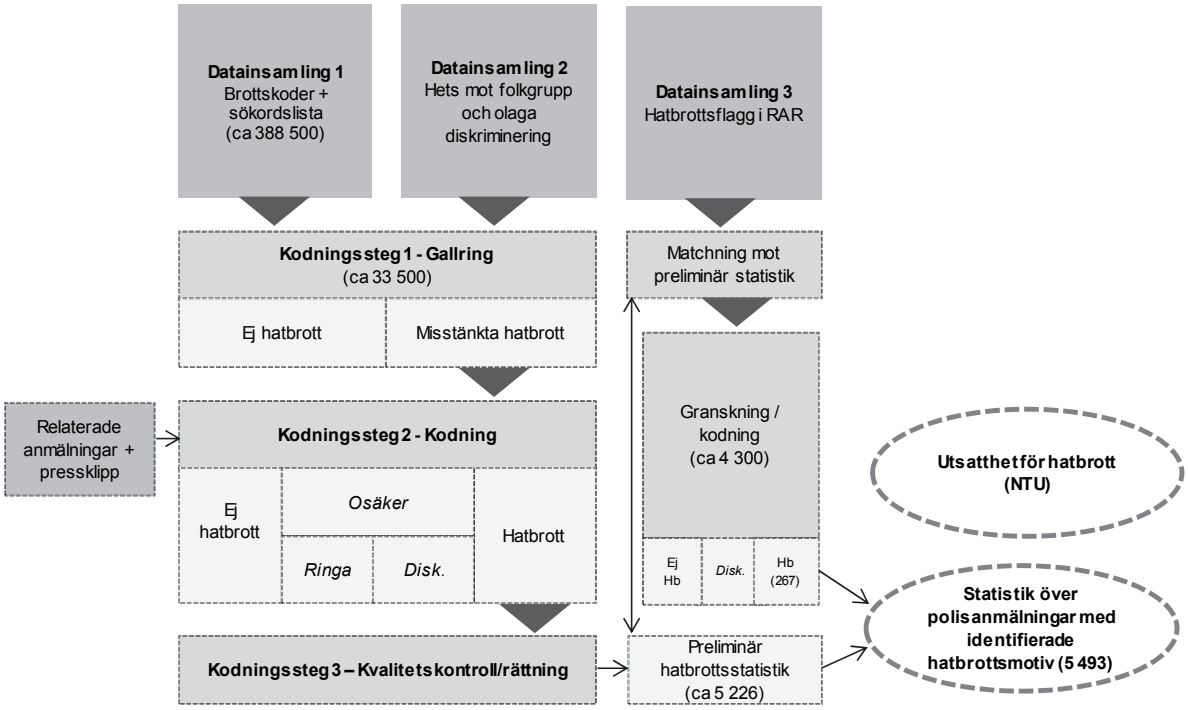

Siffror baserade på produktionen av 2011 års statistik.

Figur B5.B. Schematisk bild av datainsamlings- och granskningsarbetet efter effektiviseringsarbetet.

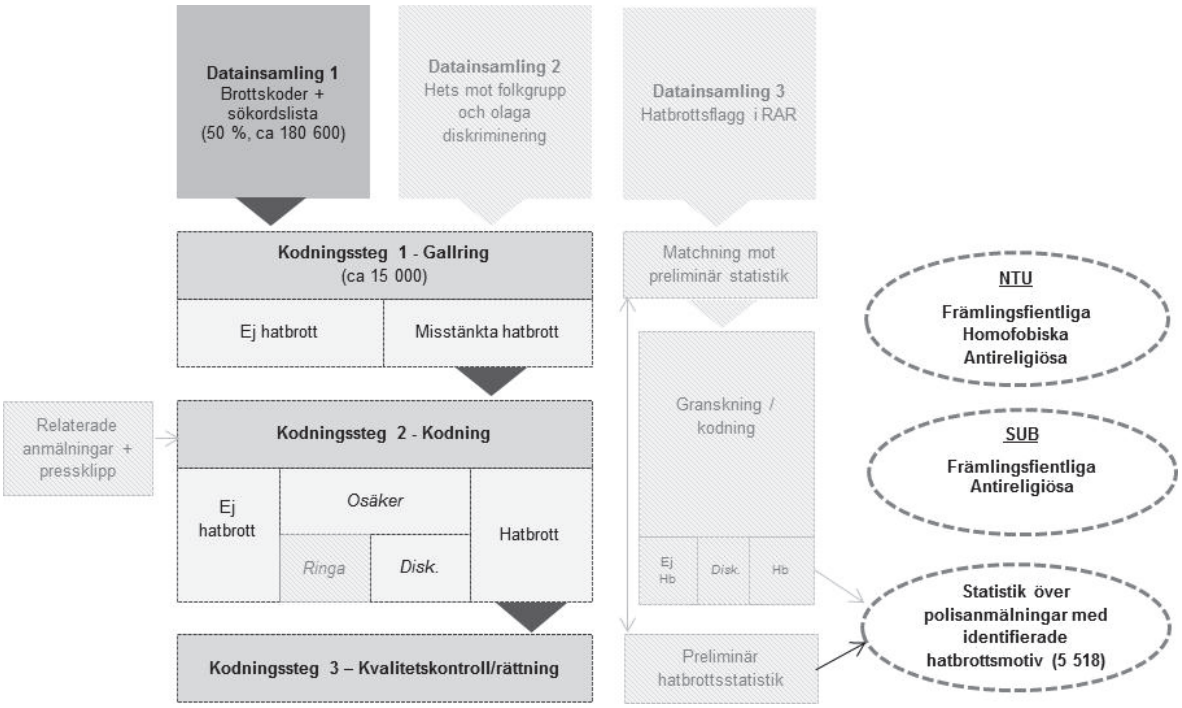

Siffror baserade på produktionen av 2011 års statistik.

Från totalundersökning till urvalsundersökning

Den största metodförändringen ur ett effektiviseringsperspektiv är att genomsökningen med sökordslistan har övergått från att vara en totalundersökning till att vara en urvalsundersökning. Tidigare har genomsökningen omfattat en population bestående av samtliga anmälningar avseende de utvalda brottstyperna (våldsbrott, olaga hot, ofredande, ärekränkning, hets mot folkgrupp, skadegörelse, klotter, olaga diskriminering och diverse övriga brott)[84]. Numera görs ett obundet slumpmässigt urval (OSU) om hälften av anmälningarna som ingår i populationen. På grund av att urvalet görs månadsvis med en buffertperiod om två månader[85] missas ärenden som tillkommer i de fall polisen efter buffertperioden har uppdaterat ett ärende med en brottskod som ingår i populationen.[86] För hela året fanns för de utvalda brottstyperna drygt 373 000 anmälningar, varav drygt 361 200 ingick i populationen efter buffertperioden. Det slumpmässiga urvalet om hälften av anmälningarna omfattar endast anmälningarna efter buffertperioden. Därmed är urvalsstorleken 48,4 procent av de relevanta anmälningarna från 2012. För de anmälningar som slumpades fram används en sökordslista bestående av hatbrottsrelaterade ord och fraser för att fånga upp anmälningar med möjliga hatbrottsmotiv. Genomsökning med sökordslistan fångade upp knappt 14 900 anmälningar vilka har granskats manuellt. Detta kan jämföras med tidigare år då en totalundersökning innebar manuell granskning av mellan 27 000 och 33 500

[84] För en komplett förteckning över vilka brottskoder som ingår, se bilaga 2.

[85] Uttag av anmälningarna från januari görs i början av april, anmälningar från februari i början av maj och så vidare.

[86] Buffertperioden sattes till två månader eftersom det visade sig att majoriteten av ajourföringarna gjordes under denna tidsperiod.

anmälningar per år. En urvalsundersökning innebär därmed att den manuella granskningen omfattar betydligt färre antal anmälningar att granska. De anmälningar som identifieras som hatbrott räknas sedan upp till populationsnivå, det vill säga till en nivå som om samtliga anmälningar ingått i undersökningen.

Den övergripande bedömningen är att förändringen inte påverkat nivåerna för antalet identifierade hatbrottsanmälningar, men att en urvalsosäkerhet har tillkommit som måste tas i beaktande, särskilt vid jämförelser över tid. Urvalsstorleken som är satt till 50 procent av populationen är att betrakta som mycket stor, vilket ger en lägre urvalsosäkerhet jämfört med om urvalsstorleken hade varit mindre. Trots detta blir osäkerheten stor då man studerar motiv med få identifierade hatbrottsanmälningar eftersom de bygger på få observationer. Det betyder att skattningarna av anmälningarna för samtliga motiv är säkrare än för de främlingsfientliga/rasistiska, som i sin tur är säkrare än skattningarna för det transfobiska motivet. Därutöver är urvalsosäkerheten större vid detaljerade analyser inom ett hatbrottsmotiv (exempelvis av brottsplats eller tillvägagångssätt) jämfört med osäkerheten för det totala antalet identifierade anmälningar för motivet i fråga.

Bortrationalisering av kompletterande datainsamlingssteg

Förutom en effektivisering av arbetet med att utsöka polisanmälningar med hjälp av sökordslista har de datainsamlingssteg som tillkom 2008 rationaliserats bort. I följande avsnitt förklaras varför.

Totalundersökning av olaga diskriminering och hets mot folkgrupp

I ett andra steg granskades samtliga anmälningar avseende hets mot folkgrupp och olaga diskriminering som inte fångades upp vid genomsökningen med sökordslistan. Det innebär att samtliga fall av olaga diskriminering och hets mot folkgrupp har granskats. Det finns inga uppgifter om hur många anmälningar som har tillkommit genom denna metod, men bedömningen är att de allra flesta anmälningar avseende olaga diskriminering och hets mot folkgrupp som identifierades som hatbrott fångades upp vid genomsökningen och att endast ett fåtal tillkom därutöver.

Sett till andelen identifierade hatbrottsanmälningar i relation till samtliga anmälda brott avseende olaga diskriminering och hets mot folkgrupp är det ingen större skillnad vid jämförelse mellan de år då samtliga anmälningar granskades och år 2012 då det inte gjordes. I snitt kodades 60–70 procent av samtliga anmälningar avseende hets mot folkgrupp in som hatbrott mellan 2008 och 2011 (jämfört med 70 procent för 2012). För olaga diskriminering kodades runt 70 procent av dessa in som hatbrott mellan 2008 och 2011 (jämfört med 76 procent för 2012). För denna jämförelse vägdes även bibrotten in i hatbrotten, eftersom hatbrottsstatistiken i normala fall räknar enheten huvudbrott i anmälningarna medan den officiella kriminalstatistiken räknar enheten antal brott i anmälningarna.

Granskning av polisens hatbrottsmarkering i RAR

I ett tredje steg matchades den preliminära statistiken från de två föregående stegen mot de polisanmälningar som polismyndigheterna markerat som misstänkta hatbrott i RAR. De anmälningar som polisen markerat som misstänkta hatbrott men som Brå inte fångat upp och identifierat

som hatbrott granskades i detta steg. Som framgår i tabell B5.1 var det endast ett fåtal anmälningar av de som granskades som i slutändan bedömdes som hatbrott (mellan 2 och 6 procent under perioden 2008–2011). Dessa utgjorde i sin tur en liten del av samtliga identifierade hatbrott (mellan 3och 5 procent under perioden 2008–2011).

Granskningen av anmälningar markerade som misstänkta hatbrott i RAR innebar dessutom att kvalitén på denna markering har studerats. Resultatet har presenterats i årsboken och i den tekniska rapporten från 2008 då markeringen infördes fram till 2011. Nu när undersökningen är utformad som en urvalsundersökning är det inte möjligt att matcha den preliminära statistiken med de anmälningar som är hatbrottsmarkerade av polisen. Men föregående års utvärderingar visar, i likhet med polisens egna studier, att kvalitén på polisens hatbrottsmarkering är bristfällig, även om den har förbättrats genom åren.

Tabell B5.1. Antal anmälningar som polisen markerat som misstänkta hatbrott i RAR, men som inte har fångats upp vid Brås datainsamling, och antal av dessa som identifierats som hatbrott av Brå efter granskning samt det totala antalet identifierade hatbrott, åren 2008–2011.

År	Antal granskade anmälningar markerade som hatbrott i RAR	…varav identifierade som hatbrott av Brå	Totalt antal hatbrott
2011	4 277	267	5 493
2010	4 496	~200	5 139
2009	5 967	301	5 797
2008	7 600	~160	5 895

Relaterade anmälningar och pressklipp

Utöver de tre datainsamlingsstegen har anmälningar lagts till i statistiken genom att de kommit till Brås kännedom såsom relaterad anmälan till en som redan har identifierats, eller genom att en anmäld händelse har uppmärksammats av media.

Brås bedömning är att endast några enstaka anmälningar tillkom genom att samla in och gå igenom pressklipp. Hur många som tillkom i egenskap av relaterad anmälan går inte att veta, men uppfattningen är att det torde röra sig om mycket få. Därför har dessa också utgått.

Effektiviseringsåtgärder i granskningsarbetet

Samtal med utredare och kontaktpersoner

De anmälningar som fångas upp vid datainsamlingen har granskats manuellt i tre steg av två utredare. Bedömningsunderlaget utgörs av all information som framkommer i polisanmälan, med utgångspunkt i den information som framkommer i anmälans fritext. Om informationen i anmälan är otillräcklig har kontakt tagits med ansvarig utredare eller någon av de kontaktpersoner avseende hatbrott som Brå har hos polismyndigheterna för att få ytterligare information. I dessa fall har information från bland annat förhör och vittnesutsagor använts.

Tabell B5.2. Antal ärenden där kontakt tagits med polismyndigheterna för ytterligare information och antal av dessa ärenden som kodats som hatbrott, samt totalt antal identifierade hatbrott, åren 2008–2011.

År	Antal ringda	Därav antal kodade hatbrottsanmälningar	Totalt antal hatbrottsanmälningar
2011	278	77	5 493
2010	235	111	5 139
2009	299	100	5 797
2008	~500	176	5 895

Mycket tid har lagts ner på att få tag på rätt telefonnummer och rätt personer, särskilt i förhållande till hur många anmälningar som faktiskt tillkommit genom detta förfarande. Som framgår i tabell B5.2 har merparten (i snitt 64 procent under perioden 2008–2011) av de fall där utredare eller kontaktperson har kontaktats inte bedömts vara hatbrott. De som har bedömts vara hatbrott utgör endast en liten del av det totala antalet identifierade hatbrott (från 1–3 procent under perioden 2008–2011). Åtgärden att ringa utredare har därmed tagits bort som arbetsmetod. Brås bedömning är att effekten av detta inte har påverkat nivåerna för antalet identifierade hatbrottsanmälningar märkbart.

Bilaga 6. Kvalitetsdeklaration[87]

A. Allmänna uppgifter

A.1 Ämnesområde
Rättsväsende

A.2 Statistikområde
Hatbrott

A.3 Statistikprodukten ingår inte i Sveriges officiella statistik
Statistiken över anmälda hatbrott behandlar statistik om brott och brottslingar (kriminalstatistik) som inte är officiell statistik. Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv består av statistikområdena

- anmälda hatbrott
- uppklarade hatbrott.

A.4 Statistikansvarig
Myndighet/organisation: Brottsförebyggande rådet (Brå)
Kontaktperson:
Carina Djärv, telefon 08-401 87 10, e-post carina.djarv@bra.se

A.5 Statistikproducent
Myndighet/organisation: Brottsförebyggande rådet (Brå)
Kontaktperson:
Carina Djärv, telefon 08-401 87 10, e-post carina.djarv@bra.se

A.6 Uppgiftsskyldighet
Regeringens uppdrag att redovisa hatbrottsstatistik.

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter
I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (före den 30 juni 2009, 9 kap. 4 § sekretesslagen [1980:100]).

Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204) och datalagen (1973:289) för behandling som påbörjats före personuppgiftslagens ikraftträdande.

[87] Den här kvalitetsdeklarationen tar endast upp de delar av hatbrottsstatistiken som avser polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv. För Nationella Trygghetsundersökningen (NTU) finns en särskild kvalitetsdeklaration i den tekniska rapporten för undersökningen i fråga (Brå, 2012:3).

A.8 Gallringsföreskrifter

Uppgifterna i personregistret ska gallras när de inte längre behövs för sitt ändamål enligt 19 § i lag (2001:99) om den officiella statistiken. Enligt 1 § tredje stycket lagen (2001:100) om den officiella statistiken gäller 19 § inte bara officiell statistik, utan även annan statistik.

A.9 EU-reglering

Ingen EU-reglering berör hatbrottsstatistiken.

A.10 Syfte och historik

Ett av de främsta syftena med statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv är att ge information om uppskattad nivå, utveckling och struktur för de *polisanmälningar* där Brå under ett år har identifierat olika hatbrottsmotiv. Ett annat syfte är att bistå rättsväsendet med underlag som kan användas vid kunskapsinventering på området och vid beslut om åtgärder för att utreda, bekämpa och förebygga denna typ av brottslighet. Rapporten syftar även till att bidra med kunskap till den forskning som bedrivs på området samt att följa de internationella åtaganden som Sverige har avseende att rapportera om hatbrott.[88] Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv är ett underlag som tillsammans med uppgifter om självrapporterad utsatthet för hatbrott utifrån NTU och SUB, andra studier och forskning i övrigt, kan ge en något bättre bild av hur situationen avseende hatbrott ser ut i Sverige.

Sedan början av 1990-talet har hatbrott med främlingsfientliga, antisemitiska och homofobiska motiv kartlagts. Säkerhetspolisen (Säpo) ansvarade för produktionen av hatbrottsstatistik fram till 2005 års statistik. Sedan Brå tog över sammanställningen av hatbrottsstatistiken från Säpo år 2006 har större fokus lagts på att ge detaljerad information om hatbrott. Statistiken har under årens lopp påverkats av olika förändringar i bl.a. lagstiftning, statistikrutiner, definition, fördelning av polisresurser m.m. Denna påverkan har i vissa fall gett effekter på statistikens jämförbarhet över tid.

A.11 Statistikanvändning

Hatbrottsstatistiken har flera olika användare och användningsområden. De huvudsakliga är:

Lokala polismyndigheter, som underlag för analys av utvecklingen av anmälda hatbrott i det egna länet samt för uppföljning av den egna verksamheten.

Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten, Domstolsverket, Kriminalvården samt regeringskansliet och riksdagen som underlag för planering, analys- och uppföljningsarbete.

Kriminologiska, sociologiska och juridiska institutioner m.m. vid olika universitet, för att följa utvecklingen samt för initiering av forskning.

---

[88] Sverige rapporterar årlig hatbrottsstatistik till *kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter* (ODIHR) som tillhör *organisationen för säkerhet och samarbete i Europa* (OSSE).

Intresseorganisationer för analys av utvecklingen inom vissa typer av anmälda hatbrott.

Riksdagens utredningstjänst, media med flera för allmän information om utvecklingen på hatbrottsområdet regionalt och i hela riket.

A.12 Uppläggning och genomförande

Den löpande hatbrottsstatistiken är från och med år 2012 en urvalsundersökning. Underlaget bygger på de uppgifter som polisen och åklagarna registrerar i sina administrativa system. Uppgifterna kommer från polisens RAR-system (Rationell Anmälansrutin). Under 2006 utvecklade Brå ett eget systemstöd för att söka fram, koda och granska hatbrottsanmälningar.

Potentiella hatbrottsanmälningar fångas upp genom en automatisk sökning på hatbrottsrelaterade ord i fritexten på hälften av de anmälningar som omfattar brottstyperna våldsbrott, olaga hot, ofredande, ärekränkning, hets mot folkgrupp, skadegörelse, klotter, olaga diskriminering och diverse övriga brott. Därefter genomförs en manuell granskning och i de anmälningar där ett hatbrottsmotiv har identifierats kodas ett antal variabler in.

Årsstatistik över anmälda hatbrott tas fram under mars månad året efter redovisningsårets utgång. Årsstatistik över uppklarade hatbrott tas fram i slutet av mars månad eller i början av april månad, ett drygt år efter redovisningsårets utgång.

A.13 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Inom rättsväsendet pågår en omfattande utveckling av de system från vilka grunduppgifter hämtas till produktionen av hatbrottsstatistiken. Under de närmaste åren kommer flertalet av de system som i dag levererar uppgifter till Brå att bytas ut.

I regleringsbrevet för budgetåret 2012 avseende Brå ändrades direktiven från att myndigheten skulle redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla hatbrottsstatisken till att effektivisera produktionen av den. Detta har påverkat insamlingsmetoden i årets hatbrottsstatistik. I regleringsbrevet för 2013 gavs direktiv att effektivisera produktionen ytterligare.

B. Kvalitetsdeklaration

0 Inledning

Se punkt A.10 Syfte och historik.

1 Statistikens innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv innehåller uppgifter om anmälda och uppklarade hatbrott. I statistiken redovisas antalet hatbrottsanmälningar som polisanmälts under redovisnings-

perioden, per hatbrottsmotiv och brottstyp för landet, länen och storstadskommunerna.

1.1.1 Objekt och population

Anmälda hatbrott
Hatbrottsstatistikens målpopulation för denna del (undersökningspopulation) utgörs av anmälda hatbrott i Sverige under kalenderåret. För att fånga upp anmälda brott med möjliga hatbrottsmotiv används en automatisk genomsökning med hjälp av brottskoder och sökordslista. Populationen kallas anmälda hatbrott, även om den baseras på ett urval av alla brottsanmälningar i Sverige. Med anmälda brott avses de brott som anmäls och registreras som brott av polis. Några av dessa händelser kommer efter utredning att visa sig inte kunna betraktas som brott.

De viktigaste undantagen från huvudregeln anges nedan:

- Anmälda hatbrott begångna utomlands ingår inte i statistiken.
- Alla anmälningar genomsöks inte, utan endast de som tillhör ett visst urval av brottstyper. Sökningen görs inte mot anmälningar avseende exempelvis narkotikabrott, personrån och sexualbrott.
- Enbart huvudbrott redovisas; det brott i anmälan som har den strängaste straffskalan och där motivet har bedömts vara relevant för hatbrottsstatistiken.

Uppklarade hatbrott
Hatbrottsstatistikens målpopulation för denna del (undersökningspopulation) utgörs av uppklarade hatbrott i Sverige där åklagaren eller polisen fattat ett brottsuppklarande beslut avseende anmälan gjord ett visst kalenderår fram till slutet av mars nästnästa år.[89] Begreppet uppklarat innebär att ärendet som initierades av en anmälan om brott har fått ett avslut, antingen genom att en person bundits till brottet eller att det klarats upp på teknisk väg. Uppklarade anmälningar innebär alltså inte att någon behöver ha dömts för brottet eller brotten i anmälan. Redovisningen utgår från de beslut som fattats avseende huvudbrottet i anmälan och vilket bedömts som hatbrott.

1.1.2 Variabler

Nedan följer en lista på de variabler som finns i hatbrottsstatistiken. En post avser ett diarienummer på en polisanmälan.

Beslutande myndighet
Polismyndighet
Åklagarmyndighet

Brottskoder
Brottsklassificering vid anmälan

Huvudbrott
För varje hatbrottsanmälan väljs ett huvudbrott som sedan redovisas. Med huvudbrott avses här det brott i anmälan som har den strängaste

[89] Det innebär att brott anmälda under 2011 följs upp till mars 2013.

straffskalan och där motivet har bedömts vara relevant för denna kartläggning.

Motiv
En anmälan kan innehålla flera hatbrottsmotiv. I dessa fall har riktlinjen varit att gå på det mest framträdande motivet och därmed välja ett. De motiv som bedöms ligga bakom brottet har delats in i följande varandra uteslutande kategorier:

- främlingsfientliga/rasistiska, mot minoriteter
- främlingsfientliga/rasistiska, mellan minoriteter
- främlingsfientliga/rasistiska, mot majoriteten
- islamofobiska
- antisemitiska
- kristofobiska
- övriga antireligiösa
- homofobiska
- bifobiska
- heterofobiska
- transfobiska.

Submotiv
Vid främlingsfientliga/rasistiska hatbrott redovisas även två submotiv som rör hatbrott mot afrosvenskar och romer efter följande kategorier:

- afrofobiska hatbrott
- antiromska hatbrott.

Anmälningar med tecken på koppling till högerextremism eller nationalsocialism
I statistiken särredovisas anmälningar som uppvisar tecken på koppling till högerextremism eller nationalsocialism samt om koppling finns till en specifik organisation:

- Anmälningar där tecken på koppling till högerextremism eller nationalsocialism saknas.
- Anmälningar där det finns tecken på koppling till högerextremism eller nationalsocialism
- Anmälningar där det finns tecken på koppling till specifika nationalsocialistiska organisationer eller högerextrema grupper.

Koppling till organisation
För de anmälningar som har koppling till en specifik nationalsocialistisk organisation eller högerextrem grupp redovisas grupperna

- Svenska Motståndsrörelsen(SMR)/Nationell Ungdom
- Svenskarnas Parti (SvP)
- Övriga grupper.

Tillvägagångssätt vid brotten
Fysisk kontakt
1. Direkt mot person, fysisk kontakt

Närhet
2. Direkt mot person, ej fysisk kontakt

Distans
3. Allmänt klotter
4. Internet
5. Medier
6. Postbrev
7. Sms
8. Telefon
9. Övrigt

Plats
1. Arbetsplats
2. Hem
3. Internet
4. Offentliga transportmedel
5. Nöjesplats
6. Religiös plats
7. Skola
8. Medier
9. Sms
10. Telefon
11. Allmän plats
12. Övriga platser
13. Uppgift saknas

Relation mellan gärningsperson och utsatt
Närstående
1. Gift/partner/sambo
2. Före detta partner
3. Släkt
4. Vänner/bekanta

Ytligt bekant
5. Kollega
6. Skolkamrat
7. Granne
8. För den utsatta en känd person/grupp

Obekant
9. Kund/klient
10. Serviceperson
11. För den utsatta en okänd person

Uppgift saknas
12. Uppgift saknas

Geografisk plats för brottet:
- Riket
- Län
- Storstadskommun
- Kommun

Uppklaringsbeslut
Uppklaringsbeslut redovisas för uppklarade hatbrott i två kategorier. I statistiken redovisas även hur stor andel av anmälningarna som är ouppklarade vid tillfället för statistikuttaget.

Uppklarade hatbrott
Personuppklarade hatbrott betyder att en person har bundits till brottet genom

- *åtal*
- *strafföreläggande*
- *åtalsunderlåtelse*

Tekniskt uppklarade hatbrott innebär att ärendet har avslutats, av följande anledningar:

- *Brott kan inte styrkas.*
- Bedömning har gjorts att *händelsen inte utgör ett brott.*
- *Den misstänkta personen är inte straffmyndig.*
- *Övriga tekniskt uppklarade.* Exempelvis att angivelse saknas eller har återkallats eller att åtal ej av särskilt skäl är påkallat ur allmän synpunkt.

Ouppklarade hatbrott

- *Under utredning* innebär att det inte tagits något beslut avseende det anmälda brottet.
- *Övriga ouppklarade* innebär att det exempelvis inte finns någon misstänkt person till det begångna brottet, eller att spaningsuppslag saknas. Ytterligare ett exempel på när ett brott är övrigt ouppklarat är när en misstänkt efter utredning avskrivs som misstänkt för det anmälda brottet.

1.1.3 Statistiska mått

De flesta beräkningar är antalsräkningar av anmälda hatbrott uppdelade på olika redovisningsvariabler.

Procent används vid jämförelser bakåt i tiden.

Antalet anmälda hatbrott standardiseras med hjälp av *medelfolkmängden* för att jämförelser ska kunna göras mellan geografiska områden som har olika stor folkmängd.

1.1.4 Redovisningsgrupper

Följande variabler i hatbrottsstatistiken används som redovisningsgrupper i statistiken över anmälda hatbrott:

Region
Riket
Län
Storstadskommun
Kommun

Anmälda hatbrott
Brottstyp

Uppklarade hatbrott
Uppklaringsbeslut

Tidsperiod
År

1.1.5 Referenstider

Statistik över anmälda hatbrott publiceras årligen. Referenstiden avser tidpunkten för anmälan, vilket innebär att brottstillfället kan ligga före referenstiden.

Statistik över uppklarade hatbrott publiceras årligen. Referenstiden avser tidpunkten för uppklaringsbeslut. Referensperioden är ett kalenderår fram till slutet av mars efterföljande år.

1.2 Fullständighet

Se punkt 2.2.2 Ramtäckning.

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Tillförlitligheten i de uppgifter som utgör underlag för statistiken över anmälda hatbrott och statistikens jämförbarhet över tid påverkas av olika förhållanden. Statistiken över hatbrott är en urvalsundersökning, som bygger på elektroniska genomsökningar och ingående granskningar av polisanmälningar. För många brottstyper finns det ingen grund för att med någon form av säkerhet fastställa hur vanligt förekommande brottet är. När det gäller hatbrott är det särskilt svårt att få en bild av omfattningen, eftersom det inte är ett särskilt brott i juridisk mening, utan en aspekt av motivet bakom brott av olika slag. Uppgifter från NTU pekar på att många gånger fler hatbrott uppges ha polisanmälts än vad som återfinns i Brås statistik över anmälda hatbrott. Bilden är att statistiken enbart fångar en del av hatbrotten som polisanmälts. I och med att metoden för att ta fram hatbrottsstatistiken i grunden främst bygger på elektroniska genomsökningar av texter i anmälan, kan det till exempel finnas hatbrott som inte uppmärksammats eller beskrivits på ett sätt som gör det möjligt att identifiera dem som hatbrott.

Tillförlitligheten sammanhänger också med svårigheter att räkna och klassificera brott. Den huvudsakliga felkällan är vid registrering och bearbetning av uppgifterna. Kontroller görs regelbundet för att minimera dessa fel.

2.2 Osäkerhetskällor

För att ett brott ska kunna identifieras och bedömas som ett hatbrott i denna statistik krävs att:

- händelsen anmäls till polisen
- brottskoden ingår i Brås urval
- rätt brottskod har satts på anmälan
- polisen registrerar relevant information i anmälans fritext
- denna text inrymmer ord som återfinns i listan över sökord

- kodaren tolkar och bedömer händelsen som ett hatbrott utifrån de kriterier som Brå tagit fram.

Hatbrottsstatistiken visar sannolikt endast på en mindre del av den faktiska hatbrottsligheten.

Anmälan till polisen

En första förutsättning för att ett brott ska komma med i statistiken över hatbrott är att händelsen kommit till polisens kännedom. I detta avseende skiljer sig inte denna statistik från övrig statistik om anmälda brott. Benägenheten att anmäla ett brott varierar från brottstyp till brottstyp och över tid. Anmälningsbenägenheten kan också variera mellan de olika grupper som blir utsatta för hatbrott; exempelvis kan förtroendet för rättsväsendet variera och påverka om utsatta anmäler brott till polisen. Utifrån tidigare studier kan konstateras att relationen mellan faktisk och anmäld brottslighet, det så kallade mörkertalet, är stort vid hatbrott.

En andra förutsättning för att hatbrott ska komma att ingå i statistiken över hatbrott är att polisen i någon form identifierar eventuella hatbrottsmotiv. Att ta upp en anmälan om ett brott och då också uppmärksamma vilket motiv som finns till brottet, ställer höga krav på polisen. Det är inte alltid som den utsatta själv vid anmälan tar upp faktorer som talar för att det rör sig om ett hatbrott, utan polisen måste många gånger aktivt ställa frågor om detta.

Brottet rubriceras i enlighet med Brås urval

Det är enbart anmälningar rörande vissa brottstyper som ingår i sökningen. Därför måste händelsen dels utgöras av, dels rubriceras som ett av de brott som ingår i urvalet för att den ska komma med i sökningen.

Polisen registrerar relevant information i anmälan

Brås metod för att söka hatbrott i polisanmälningar går ut på att matcha fritexterna i alla anmälningar i urvalet mot en sökordslista. Formuleringar och hur fritexten skrivs kan få betydelse för om en anmälan inkluderas i hatbrottsstatistiken. Om en brottshändelse beskrivs detaljerat genom att man förklarar vilket hatbrottsmotiv som funnits, är det troligare att anmälningen inkluderas än om beskrivningen är för generell. Ett exempel är om personer ärekränks och det i anmälan framgår att de kallats ”negerapa” gentemot att det i anmälan beskrivs som ”fula ord”.

Även om ett hatbrottsmotiv framkommer vid anmälningstillfället kanske polisen istället väljer att skriva denna information i utredningssystemet DurTvå, vilket Brå inte har tillgång till. Likaså kan resurser eller kunskaper om hatbrott variera mellan länen, vilket kan bidra till skillnader i den regionala redovisningen. Större resurser och bättre kunskap ökar också möjligheterna att identifiera och i anmälan beskriva en eventuell koppling till hatbrott. Det är rimligt att anta att det också påverkar hur många hatbrott som blir registrerade och redovisas i statistiken.

Fritexten inrymmer ord som ingår i sökordslistan

En sökordslista används för att elektroniskt genomläsa fritexten i syfte att identifiera potentiella hatbrott. Det kan inte uteslutas att det finns hat-

brottsanmälningar vilkas fritexter inte innehåller några av de ord som finns med i sökordslistan. Listan med sökord uppdateras årligen utifrån en genomläsning av brottsanmälningar, omvärldsbevakning av media samt kontakter med målgrupper.

Kodarens bedömning

Kodarens bedömning av anmälan är av betydelse för utfallet. De flesta granskade anmälningar bedöms inte som hatbrott. För att få en så god reliabilitet som möjligt har anmälningarna granskats efter tydliga riktlinjer flera gånger av olika personer. Vid svåra bedömningar har anmälningar tagits upp till gemensam diskussion och därefter kodats enligt de kodningsregler som utarbetats. Framkommer inget om tillvägagångssätt, plats eller relation mellan gärningsperson och utsatt i anmälan kodas det som att uppgift saknas.

2.2.1 Urval

För att fånga upp hatbrottsanmälningar görs en sökning på ord i fritexten på ungefär hälften av de anmälningar som omfattar brottstyperna våldsbrott, olaga hot, ofredande, ärekränkning, hets mot folkgrupp, skadegörelse/klotter, olaga diskriminering och diverse övriga brott. Hälftenurvalet för en viss månad görs efter en två månader lång buffertperiod för att tillåta ajourföringar. Buffertperioden innebär att urvalet i relation till populationen blir strax under 50 procent. (År 2012 var urvalet 48,4 procent av samtliga anmälningar tillhörande de utvalda brottstyperna.) Urvalet av brottstyper baseras på de brottstyper som enligt Säpos tidigare bedömning kan förekomma vid hatbrott. Alla brottstyper genomsöks således inte. Exempelvis ingår inte stöld, personrån och sexualbrott.

För 2012 utgjorde populationen drygt 373 100 anmälningar, varav urvalet bestod av drygt 180 600 anmälningar. Dessa matchades mot sökordslistan, som bestod av 383 ord och som uppdateras årligen. Matchningen resulterade i träffar på knappt 14 900 anmälningar som granskades manuellt och kodades som hatbrott eller ej hatbrott.

2.2.2 Ramtäckning

Syftet med denna del av hatbrottsstatistiken är att mäta den anmälda hatbrottsligheten i Sverige (målpopulation). Statistiken mäter ett urval av den hatbrottslighet som registreras av polisen (rampopulation). Den faktiska anmälda hatbrottsligheten är till exempel enligt uppgifter från NTU betydligt mer omfattande än vad som framgår av statistiken. Problem som kan uppstå är täckningsfel. Det innebär att urvalsram och population inte helt stämmer överens. Täckningsfelen kan delas in i två typer, dels undertäckning, som innebär att vissa enheter som ingår i populationen saknas i urvalsramen, dels övertäckning, som innebär att enheter som inte ingår i populationen ändå finns i urvalsramen. Undertäckning i hatbrottsstatistiken utgörs främst av att samtliga anmälda hatbrott inte identifieras med de metoder som används, genom att hatbrottsanmälningar inte beskrivits på ett sätt som gör det möjligt att identifiera dem som hatbrott. Det handlar om anmälningar där ord i fritexten är för generella (till exempel Sverige) eller inte ger en träff via sökordslistan. Därför genomförs en årlig kvalitetsstudie av polisens RAR-markerade hatbrott (urval

tre) där det identifieras en mindre andel hatbrott som Brå vid granskningen bedömer vara hatbrott.

2.2.3 Mätning

Alla anmälningar genomsöks inte

Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv bygger på ett antal olika urval, vilket betyder att samtliga anmälda brott som polisen och åklagarna registrerar i sina system inte ingår. Effekten av denna avgränsning är svår att uttala sig om, men det kan innebära att en del hatbrott förbigås. För 2012 har ett urval om knappt 14 900 anmälningar granskats och bedömts flera gånger av olika personer.

Fritexterna ger varierande information

Brottsanmälningarnas fritext består av alltifrån några korta rader till en längre text med beskrivning av de anmälda brotten och omständigheterna, vanligen kallad gärningsbeskrivning. När det gäller fritexten finns det två förhållanden som är särskilt viktiga att ha i minnet. För det första finns det inte någon strukturerad och fastställd mall för vad fritexten ska innehålla, vilket medför att den innehåller olika mycket information. För det andra skrivs fritexten vanligen in direkt vid anmälningstillfället. Fritexten kan därför bli mycket kort på grund av att omständigheterna omfattar känslig information som anmälningsupptagaren undviker att formulera eller att texten enbart beskriver själva gärningen. För framför allt dödligt våld finns det stora problem med att använda metoden med att genomsöka fritext eftersom det inte finns någon utsatt som kan berätta hur brottet gick till eller delge polisen det eventuella motivet. Bortfallet vid dödligt våld påverkar dock inte nivån för samtliga hatbrott, då brottstypen är mycket sällsynt.

Sökordslista

I den automatiserade utsökningen av potentiella hatbrottsanmälningar används en sökordslista. Anmälningar som innehåller ord från sökordslistan markeras, varpå anmälningarna granskas och bedöms. Sökordslistan uppdateras årligen genom att ord tas bort, läggs till eller korrigeras. Sökordslistan bestod år 2012 av 383 ord, vilket innebär att den har utökats med två ord från föregående år. Listans sökord, som är vanligt förekommande kränkande och nedvärderande ord, bygger framför allt på erfarenheter från tidigare års arbete med statistiken. Inspiration till nya sökord kommer bland annat från genomläsning av brottsanmälningar, omvärldsbevakning av media samt kontakter med målgrupper. Tanken är att sökordslistan ska hållas aktuell utifrån nytt språkbruk och nya företeelser i samhället.

Granskning och kodning av hatbrottsanmälningarna

Anmälningarna definieras som hatbrott, osäkra eller ej hatbrott. För osäkra anmälningar där bedömningen är svår förs diskussion mellan kodarna innan beslut tas om huruvida brottet i anmälan ska betraktas som ett hatbrott eller inte.

För de identifierade hatbrottsanmälningarna görs en manuell kodning av ett antal variabler. Bedömningen av anmälningarna baseras främst på målsägandens upplevelse av gärningspersonens motiv. Ibland kan även en

annan persons perspektiv på händelsen vara av vikt. Exempelvis iakttagelser från en polis eller ett vittne.

2.2.4 Svarsbortfall

Ej relevant.

2.2.5 Bearbetning

Uppgifter från polismyndigheterna och åklagarna levereras till Brå via RPS. Därefter kodas olika variabler på identifierade polisanmälningar på Brå.

När en anmälan bedöms använder Brå flera olika kriterier för att fastställa hatbrottsmotivet. Bedömningen utgår från *all information* som finns att tillgå i en polisanmälan, med tonvikt på fritexten. Att bedömningen utgår från polisanmälans fritext innebär att den till största delen utgår från anmälningsupptagarens sammanställning av den utsattas upplevelse av den aktuella händelsen. Om den utsatta anser eller misstänker att motivet till brottet beror på att hon eller han är eller uppfattas ha exempelvis utländsk bakgrund, svensk bakgrund, vara muslim, jude, kristen, buddist, homo-, bi- eller heterosexuell eller transperson bedöms händelsen i regel som hatbrott. Förutom *den utsattas berättelse* kan bedömningen baseras på information om:

- *Gärningspersonens uttalanden, verbalt eller skriftligt.* Det kan exempelvis vara att gärningspersonen säger ”jävla svartskalle”, ”äckelflata”, ”skitjehovas” eller ”transjävel” till den utsatta vid brottstillfället. Termer som ”transa”, ”muslim”, ”jude” och ”flata” kan anses utgöra grund för hatbrott om de används i utpekande syfte, exempelvis om ordet ristas in på någons ytterdörr. Även allmänt klotter, affischer och flygblad med text som ”ut med alla zigenare”, ”muslimjävlar – inga fler moskéer i Sverige”, davidsstjärnor i kränkande kontext ihop med hakkors och ”hata lesbiska” bedöms som hatbrott.
- *Information via relaterade anmälningar.* Ibland förekommer en utsatt eller en gärningsperson i flera anmälningar. Det kan då finnas noterat i den aktuella fritexten. Dessa relaterade anmälningar kan exempelvis vara en motanmälan eller ytterligare en utsatt som anmäler samma händelse, vilket kan ge relevant information även om den aktuella händelsen.
- *Information i media eller på internet.* I vissa fall har media uppmärksammat hatbrott, och sådan information kan komma att användas vid bedömningen. Vid svårbedömda fall kan även platser, organisationer/företag, hänvisningar till hemsidor med mera sökas på internet och den informationen kan då användas i bedömningen.
- *Namn på utsatt och gärningsperson kan* användas för att bedöma gärningspersonens eller den utsattes ursprung. Avseende gärningspersonen framgår namn om denne på något sätt är utpekad eller misstänkt. Namn på gärningsperson och utsatt används i stort sett enbart vid bedömningen av om det handlar om ett främlingsfientligt/rasistiskt hatbrott mot minoritetsgruppen, mellan olika minoritetsgrupper eller mot majoritetsgruppen.

- *Visuella markörer och signalement*. Vid beskrivningar av såväl gärningsperson som utsatt förekommer ibland andra kännetecken utöver namn. Vid främlingsfientliga/rasistiska hatbrott finns flera visuella markörer och signalement som hudfärg och nationalitet (exempelvis vit, mörkhyad, afrikansk, svensk, utländsk, iranier, ryss med mera) samt uppgifter om språk med mera. För sexuell läggning finns exempelvis regnbågsflaggan, och för religiös tillhörighet finns markörer som slöjan, korset, halvmånen, davidsstjärnan och kippan.

Eftersom materialet hanteras av flera olika personer kan fel uppstå i hanteringen eller bearbetningen av materialet. För att undvika sådana fel utförs flera olika kontroller och granskningar av materialet. För de anmälningar som identifierats som hatbrott eller som kan misstänkas vara hatbrott har en dubbelkodning skett, vilket innebär att en utredare på Brå har gjort en första oberoende bedömning. Ytterligare en utredare har sedan kontrollerat bedömningen i ett andra steg.

Innan materialet tas ut görs en granskning av alla variabler. Felaktigheter rättas. En slutlig kontroll av materialet med ytterligare logiska kontroller görs efter att datafiler körts fram och statistiktabeller har framställts.

2.2.6 Modellantaganden
Ej relevant.

2.3 Redovisning av osäkerhetsmått
Ej relevant.

3 Aktualitet
3.1 Frekvens
Undersökningsfrekvens
Statistiken över anmälda hatbrott redovisas per år.

Publiceringsfrekvens
Statistik över anmälda hatbrott publiceras årsvis.

Uppgiftsinsamlingsfrekvens
Statistikunderlaget avseende anmälda hatbrott levereras veckovis till Brå.

Framställningstid
Statistik över anmälda hatbrott publiceras cirka sex månader efter redovisningsårets utgång och cirka tre månader efter avslutad kodning.

3.2 Punktlighet
Så länge Brå haft produktionsansvar för hatbrottsstatistiken har produktionstider och publiceringstidpunkter kunnat hållas.

4 Jämförbarhet och samanvändbarhet
4.1 Jämförbarhet över tid
Hatbrottsstatistiken har producerats sedan början av 1990-talet. Statistikens jämförbarhet påverkas av bland annat omläggningar i statistikrutiner (till exempel reliabiliteten i Brås mätmetod m.m.), definitionsföränd-

ringar, förändringar i lagstiftning, fördelning av polisens resursinsatser och kunskap hos rättsväsendet att identifiera denna typ av brott.

Omläggningar i statistikrutiner
Rutinerna för att producera hatbrottsstatistiken har ändrats vid flera tillfällen, till exempel genom ny insamlingsteknik eller nya redovisningssätt. Större förändringar har genomförts följande år:

- Under 2004 genomförde Säkerhetspolisen ett omfattande metodutvecklingsarbete av datateknisk art som påverkade inhämtningsrutinerna. Metodförändringarna har i olika grad för de respektive motiven påverkat möjligheten att jämföra statistik med tidigare år än 2004. För främlingsfientliga och antisemitiska hatbrott är bedömningen att metodförändringen haft mindre betydelse, medan det för homofobiska hatbrott haft förhållandevis stor betydelse.
- Från och med 2006 har Brå ansvaret för insamling och bedömning av alla hatbrottsanmälningar. Trots ett nära samarbete med Säpo går det inte att utesluta att övertagandet fått konsekvenser för jämförbarheten med tidigare år. Bedömningen är dock att nivån på antalet redovisade hatbrott inte påverkats, men att övertagandet kan ha vissa konsekvenser när det gäller redovisning av huvudbrott, där Brå mer strikt hållit sig till huvudbrottsprincipen och valt brott med strängast straffskala.
- De islamofobiska hatbrotten särredovisades inte av Säpo, men en del av dem ingick tidigare sannolikt i redovisningen av främlingsfientliga hatbrott. När det fanns anmälningar med inslag av både främlingsfientlighet och islamofobi redovisades de under främlingsfientliga hatbrott. En övervägande majoritet av de islamofobiska hatbrotten 2006 omfattas av enbart ett motiv – det islamofobiska, vilket innebär att de inte skulle ha redovisats i tidigare års sammanställningar som främlingsfientliga. Bedömningen är därför att jämförelser av nivån för främlingsfientliga hatbrott är möjlig med tidigare år än 2006.
- 2007 tillkom nya uppgifter i hatbrottsstatistiken. När det gäller tillvägagångssätt har allmänt klotter lagts till. För uppgifter om på vilken plats hatbrottet har ägt rum har sms och medier lagts till. När det gäller uppgifter om relation mellan gärningsperson och utsatt har kund/klient lagts till. Det gör att det kan vara svårt att jämföra enstaka kategorier för tillvägagångssätt, plats och relation.
- Under 2008 genomförde Brå en större definitionsförändring av vad som är ett hatbrott i hatbrottsstatistiken. Utöver främlingsfientliga hatbrott mot minoriteter, islamofobiska hatbrott, antisemitiska hatbrott och homofobiska hatbrott förändrades definitionen till att numera även omfatta främlingsfientliga hatbrott mellan minoriteter och mot majoriteten, övriga antireligiösa hatbrott, bifobiska hatbrott, heterofobiska hatbrott och transfobiska hatbrott. På grund av definitionsförändringen är det inte möjligt att utan vidare jämföra nivåerna för samtliga hatbrott och främlingsfientliga/rasistiska hatbrott med tidigare år. När det gäller islamofobiska, antisemitiska och homofobiska hatbrott har definitionsförändringen haft en mindre betydelse, och jämförelser med tidigare år är därför möjliga.

- Utöver definitionsförändringen år 2008 utökades metoden för att fånga upp hatbrottsanmälningar med ytterligare två datainsamlingssteg: dels en totalundersökning av samtliga anmälningar avseende hets mot folkgrupp och olaga diskriminering, dels insamling och granskning av de anmälningar polisen markerat som misstänkta hatbrott i RAR. De kompletterande datainsamlingsstegen har dock haft en mindre effekt på antalet identifierade hatbrott och har därför mindre betydelse för möjligheter till jämförelse mellan åren.
- År 2011 inleddes ett effektiviseringsarbete. Redovisningen över målsägande och misstänkta utgick, likaså den regionala analysen av de anmälningar som polisen markerat som misstänkta hatbrott i RAR. Samma år ändrade kategorin övriga antireligiösa hatbrott namn till kristofobiska hatbrott. Åren 2008–2010 ingick de kristofobiska i kategorin övriga antireligiösa hatbrott, men det visade sig att det kristofobiska motivet utgjorde den övervägande majoriteten (över 90 procent) av fallen.
- Inför 2012 års datainsamling genomfördes en större metodförändring i syfte att effektivisera statistiskproduktionen. Undersökningen har gjorts om från att vara en totalundersökning till att bli en urvalsundersökning. Urvalet skattas därefter till populationsnivå, det vill säga till en nivå som om samtliga polisanmälningar hade ingått i undersökningen. Brå bedömer att vid jämförelser över tid måste hänsyn tas till den osäkerhetsmarginal som uppstår med anledning av användningen av en urvalsundersökning.
- Som ett ytterligare led i effektiviseringsarbetet har de datainsamlingsmetoder som tillkom år 2008 rationaliserats bort, likaså möjligheterna för relaterade anmälningar att komma med i statistiken liksom anmälningar som inte fångats upp på annat sätt men som media uppmärksammat. Dessa förändringar bedöms ha mindre effekt på antalet identifierade hatbrottsanmälningar och har därför mindre betydelse vid jämförelser över tid.
- Varje år uppdateras sökordslistan genom att nya ord läggs till och gamla ord tas bort. Listan med sökord utarbetades ursprungligen av Säkerhetspolisen. Sedan Brå tog över hatbrottsstatistiken har arbetet med att utveckla listan med sökord fortsatt. En årlig förändring av sökordslistan medför att urvalet inte är exakt detsamma varje år, eftersom nya ord tillkommer och gamla ord försvinner. Brås bedömning är att detta inte har någon större betydelse för jämförbarheten eftersom språkbruket generellt förändras, och justeringarna i sökordslistan syftar till att följa dessa förändringar.

Förändringar i lagstiftningen

Ju längre tidsperioder som analyseras, desto troligare är att det skett förändringar i lagstiftningen som påverkar jämförbarheten över tid. Förändringarna gäller såväl kriminalisering som avkriminalisering, nya definitioner av brott och nya sätt att antalsräkna brotten.

Sedan hatbrottsstatistiken började produceras i mitten av 1990-talet har det skett mindre ändringar. Sexuell läggning var inte inskriven initialt i lagtexten för straffskärpningsregeln (BrB 29 kap. 2 § 7 p), utan tillkom vid en ändring år 2002.

Förändringar i fördelningen av polisens resursinsatser och kunskap hos rättsväsendet att identifiera denna typ av brott
För att identifiera hatbrott är det viktigt att brottsutredare har kunskap om vad ett hatbrott är. Under 2008 började polisen markera misstänkta hatbrott i RAR. Det betyder att polisen vid inskrivandet av en anmälan alltid får kryssa i om en anmälan har ett misstänkt hatbrottsmotiv eller inte. Under de senaste tio åren har hatbrottsutbildning blivit ett permanent inslag i polisutbildningen. Utöver det satsar regionala polismyndigheter olika mycket på utbildning eller på att ta fram riktlinjer i arbetet. Det kan påverka antalet hatbrottsanmälningar som identifieras i statistiken.

4.2 Internationell jämförbarhet

Det är svårt att jämföra antalet anmälda och identifierade hatbrott i Sverige med nivån i andra länder. Hatbrottsstatistiken återspeglar inte bara nivån av anmälda hatbrott, utan påverkas också av andra faktorer som insamlings- och bearbetningsrutiner, lagstiftningens utformning samt anmälnings- och registreringsbenägenheten. En gemensam standard för att kunna göra internationella jämförelser saknas för närvarande.

4.3 Samanvändbarhet med annan statistik

Jämförelser med Nationella trygghetsundersökningen (NTU)

Generellt är antalet hatbrottsmotiverade händelser som i NTU uppges vara polisanmälda fler än vad som framgår av hatbrottsstatistiken. Det tyder i sig på att en del anmälda hatbrott inte identifieras i hatbrottsstatistiken. Emellertid kan en högre andel hatbrott i NTU även bero på att utsatta respondenter i NTU 2012 uppfattar det som att brottet är polisanmält (om de varit i kontakt med polisen) fast det inte är det. Risken finns för såväl över- som underrapportering av antalet brottsliga händelser. Händelser kan placeras fel i tiden eller förträngas, vilket betyder att den tillfrågade oavsiktligt också kan svara fel på grund av att hon eller han inte minns. När det ställs frågor om hatbrott kan det finnas en risk att drabbade inte vill berätta om händelserna. Det kan även förekomma att den tillfrågade uppfattar det som socialt önskvärt att uppge att ett hatbrott är polisanmält. Dessutom kan det vara så att den utsatta upplever gärningen som ett hatbrott, men att den inte definieras så enligt hatbrottsstatistiken.

Jämförelser med annan kriminalstatistik

Hatbrottsstatistiken är inte jämförbar med den officiella kriminalstatistiken avseende anmälda brott. Den officiella statistiken omfattar samtliga anmälningar som registrerats, medan hatbrottsstatistiken upptar anmälningar tillhörande vissa brottstyper som efter särskild granskning bedömts innehålla hatbrott. Den officiella kriminalstatistiken för anmälda brott redovisar samtliga brott i en anmälan, medan hatbrottsstatistiken endast redovisar huvudbrottet.

Sedan 2007 redovisas även uppgifter om uppklarade hatbrottsanmälningar. Dessa uppgifter är inte heller jämförbara med den officiella statistiken över uppklarade brott. I den officiella statistiken redovisas alla uppklaringsbeslut som gjorts under ett kalenderår, oavsett om brottet är anmält

samma år eller under tidigare år. I hatbrottsstatistiken redovisas endast beslut för de hatbrott som anmälts under ett visst kalenderår.

En övergripande anledning till att hatbrottsstatistikens olika enheter inte definieras eller räknas på samma sätt som den officiella kriminalstatistiken, exempelvis vid anmälda brott, är för att kunna behålla tidsserier för hatbrottsanmälningar.

5 Tillgänglighet och förståelighet

5.1 Spridningsformer

Hatbrottsstatistiken publiceras årligen både som webbrapport och tryckt årsbok, *Hatbrott*. Rapporten kan beställas från Fritzes Kundservice, 106 47 Stockholm, telefon 08-690 91 90, fax 08-690 91 91, e-post order.fritzes@nj.se.

Därutöver publiceras två webbrapporter: en *Teknisk rapport* som beskriver metoden för att identifiera hatbrottsanmälningar samt en *engelsk sammanfattning* av huvudresultaten i årsboken. Samtliga rapporter kan laddas ner kostnadsfritt från Brås webbplats www.bra.se.

Enstaka tabeller över anmälda hatbrott kan kostnadsfritt laddas ned från Brås webbplats eller beställas från Brå via kontaktpersonen för hatbrottsstatistiken eller Brå, Box 1386, 111 93 Stockholm, telefon 08-401 87 00, fax 08-411 90 75.

5.2 Presentation

Årsboken *Hatbrott* innehåller en kortare beskrivning av metoden för att identifiera hatbrott i hatbrottsstatistiken, en utförlig beskrivning av resultaten och ett 30-tal tabeller och ett 40-tal figurer. Boken omfattar cirka 100 sidor.

Tekniska rapporten Hatbrott innehåller en utförligare beskrivning av metoden för att identifiera hatbrott i hatbrottsstatistiken och ett fåtal tabeller och figurer. Tekniska rapporten omfattar cirka 90 sidor med bilagor.

Pressmeddelande skickas ut i samband med att hatbrottsstatistiken publiceras.

På Brås webbplats (www.bra.se) presenteras statistik över hatbrott på statistiksidorna samt i Brottsrummet. Statistiken omfattar anmälda hatbrott, uppklarade hatbrott och utsatthet för hatbrott (NTU och SUB). Hatbrottsstatistiken redovisas för hela landet efter motiv, huvudbrottskategori, län, storstadskommun (Stockholm, Göteborg och Malmö). Dessa uppgifter kan öppnas eller laddas ner som excelfiler.

5.3 Dokumentation

Dokumentation om hatbrottsstatistiken finns i olika typer av arbetsmaterial, en årlig utvärdering samt i *Tekniska rapporten* som publiceras varje år vid samma tidpunkt som årsboken.

5.4 Tillgång till primärmaterial

Den statistik som publiceras redovisar fördelningen av anmälda och uppklarade hatbrott utifrån vissa variabler och vissa indelningar av dem. Statistik presenterad på annat sätt och efter andra variabler som lagras i databasen kan specialbeställas. En särskild blankett för specialbeställningar går att ladda ned här:

http://www.bra.se/bra/brott--statistik/statistik/specialbestallningar.html

Kostnaden uppgår till 785 kr (exkl. moms) per arbetstimme för framställningen. Vissa uppgifter är dock sekretesskyddade, varför begäran om datauttag endast kan tillgodoses om den obligatoriska sekretessprövningen medger detta.

5.5 Upplysningstjänster

För upplysningar om hatbrottsstatistikens innehåll och uppbyggnad eller framställning av specialstatistik:

Enheten för Statistiska undersökningar (Esu),
Box 1386, 111 93 Stockholm, fax 08-411 87 53,
Carina Djärv, telefon 08-401 87 10, e-post carina.djarv@bra.se

För frågor om publikationer och Brås verksamhet:

Enheten för kommunikation,
Brottsförebyggande rådet (Brå),
Box 1386, 111 93 Stockholm,
telefon 08-401 87 00, fax 08–411 90 75, e-post info@bra.se
Brås webbplats www.bra.se